

Organiseringen av idrettens domsorganer i dopingsaker

Særlig om forholdet mellom foreningsdomstoler og voldgift

Kandidatnummer: 543

Leveringsfrist: 25.11.2018

Antall ord: 17 960

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING.....	1
1.1	Tema.....	1
1.2	Problemstilling	1
1.3	Bakgrunn og aktualitet	2
1.4	Fremgangsmåte	3
1.5	Metodiske utfordringer	3
2	OVERORDNEDE RAMMER FOR ORGANISERINGEN AV IDRETTENS DOMSORGANER I DOPINGSAKER.....	6
2.1	Innledning	6
2.2	Alminnelig foreningsrett	6
2.3	Dopingreglenes rettslige status	8
2.3.1	Oversikt over dopingreglenes betydning for organiseringen av domsorganene	9
2.3.2	Generelt om idrettsforeningsregler	9
2.3.3	Er utøverens anfektelse av vedtak om utelukkelse et «rettskrav»?	10
2.3.4	Oppsummering	14
2.4	Idrettsforeningenes egne forpliktelser.....	14
2.4.1	Innledning	14
2.4.2	Kort om organiseringen av idrett med utgangspunkt i IOC	15
2.4.3	WADCs retningslinjer for organiseringen av domsorganene.....	17
2.5	Oppsummering.....	19
3	GRENSEDRAKNINGEN MELLOM FORENINGSDOMSTOLER OG VOLDGIFT	20
3.1	Innledning	20
3.2	Grensedragningen	20
3.3	Oppsummering.....	23
4	ORGANENES UAVHENGIGHET FRA SAKENS PARTER	24
4.1	Innledning	24
4.2	Court of Arbitration for Sport (CAS).....	25
4.2.1	Sammensetning.....	25
4.2.2	Vurdering.....	26
4.3	American Arbitration Association (AAA).....	29
4.3.1	Sammensetning.....	29
4.3.2	Vurdering.....	29

4.4	FIS Doping Panel	30
4.4.1	Sammensetning	30
4.4.2	Vurdering	30
4.5	NIFs Doms – og Appellutvalg	31
4.5.1	Sammensetning	31
4.5.2	Vurdering	32
4.6	IBU Anti-Doping Hearing Panel (IBU ADHP)	32
4.6.1	Sammensetning	32
4.6.2	Vurdering	33
4.7	Avsluttende vurderinger	33
5	DOMSTOLSKONTROLL AV AVGJØRELSER FRA FORENINGS – OG VOLDGIFTSDOMSTOLER	35
5.1	Innledning	35
5.2	Selvdømmeklausuler	36
5.2.1	Innledning	36
5.2.2	Form og tolkning	37
5.2.3	Vedtakelse	38
5.2.4	Selvdømmeklausuler som avvisningsgrunn?	39
5.2.5	Retningslinjer for prøvelsesretten	42
5.3	Voldgiftsklausuler	43
5.3.1	Innledning	43
5.3.2	Form og tolkning	43
5.3.3	Vedtakelse	44
5.3.4	Voldgiftsklausuler som avvisningsgrunn?	46
5.3.5	Retningslinjer for prøvelsesretten	47
5.4	Prøvelsesretten anvendt på noen typetilfeller	47
5.4.1	Innledning	47
5.4.2	Urimelig streng reaksjon	48
5.4.3	Partisk dommerpanel	49
5.4.4	Uriktig tolking av en regel	49
5.4.5	Uriktig subsumsjon	49
5.4.6	Feil faktum	50
5.5	Oppsummering	51
	LITTERATURLISTE	53

1 Innledning

1.1 Tema

Denne masteroppgaven handler om de dømmende organer som idrettsforeninger benytter for å avgjøre om en idrettsutøver skal ilegges sanksjoner for overtredelse av idrettens dopingregler.

I praksis brukes en rekke forskjellige domsorganer til å dømme i dopingsaker, varierende fra land til land og fra idrettsgren til idrettsgren. De forskjellige domsorganene kan likevel deles i to ulike hovedkategorier.

En type domsorganer kalles for foreningsdomstoler. En foreningsdomstol er et foreningsorgan som er særskilt etablert for å ta stilling til tvister i en forening. Tilfeller der en idrettsforening har bestemt at en tvist i en dopingsak skal avgjøres av en foreningsdomstol, omtales i det følgende som «selvdømme» eller «selvdømmeordning».

En annen type domsorganer kalles for voldgiftsdomstoler. En voldgiftsdomstol er et eksternt tvisteløsningsorgan som er underlagt lovgivning om voldgift. Tilfeller der en idrettsforening har bestemt at en tvist i en dopingsak skal avgjøres av en voldgiftsdomstol, kaller jeg for «voldgift» eller «voldgiftsordning». Det organ som avgir en voldgiftsavgjørelse omtales i det følgende som «voldgift», «voldgiftsdomstol» og «voldgiftsrett» om hverandre.

I denne oppgaven skal jeg se nærmere på noen av forskjellene mellom foreningsdomstoler og voldgift på idrettens område. Felles for alle problemstillingene jeg tar opp, er at de berører brytningen mellom idrettsforeningers rett til effektiv styring og håndhevelse av regler, og den enkelte utøvers rett til betryggende pådømmelse av eventuelle sanksjoner.

1.2 Problemstilling

Det første jeg behandler er hva som faktisk skiller de to organtypene fra hverandre når det gjelder oppbygning. Det grunnleggende utgangspunktet er at dommerne i en foreningsdomstol er utpekt av foreningen, mens dommerne i en voldgiftsdomstol utpekes av begge partene. I praksis kan imidlertid grensetilfeller forekomme. Jeg vil se nærmere på hvordan grensedragningen gjøres i de mindre klare tilfellene.

Neste spørsmål knytter seg til organenes grad av uavhengighet fra sakens parter. Med utgangspunktet nevnt ovenfor kan det virke nærliggende å anta at en voldgiftsdomstol er et mer uavhengig organ enn en foreningsdomstol. Men ettersom grensetilfeller forekommer, kan

bildet i praksis være mer uklart. En vanlig innvending mot voldgiftsdomstolene som brukes i dopingsaker er at de er så tett knyttet til idrettsforeningene at de ikke bør bli anerkjent som voldgiftsdomstoler.¹ Jeg vil derfor se nærmere på om noen av de voldgiftsdomstolene som brukes på idrettens område reelt sett er mer uavhengige enn foreningsdomstolene.

Til slutt vil jeg undersøke om avgjørelser fra de to typene av organer kan overprøves av de alminnelige domstolene, og se på hvilke grunner som eventuelt kan føre til at en avgjørelse fra de to typene av organer blir overprøvd. Spørsmålet er aktuelt for den idrettsutøver som ønsker å utfordre en avgjørelse fra idrettens domsorganer etter at alle ankemuligheter innenfor idrettens system er oppbrukt. Det varierer mellom ulike deler av den organiserte idrett om domsorganet i siste instans er en foreningsdomstol eller en voldgiftsdomstol. Derfor er det interessant å undersøke om utøverens mulighet for overprøving ved de alminnelige domstoler varierer med hvilken type organ som har avsagt den omstridte avgjørelsen.

1.3 Bakgrunn og aktualitet

Doping innen idrett er et aktuelt og omdiskutert tema. Håndhevingen av dopingreglene må være effektiv for at målet om en dopingfri idrett skal kunne nås. Samtidig kan konsekvensene for en utøver som blir dømt for brudd på reglene være store. Derfor er det viktig at pådømmelsen av brudd på reglene skjer på en forsvarlig måte. I den sammenheng spiller organene som brukes til å dømme i dopingsaker en viktig rolle.

Foreningsdomstoler og voldgiftsdomstoler er like i den forstand at begge organene driver privat tvisteløsning på avtalegrunnlag. Formålet med begge organene er at de skal avgjøre tvister knyttet til dopingreglene uten å blande inn de alminnelige domstolene.² Likevel er det, som problemstillingene ovenfor antyder, tale om to prinsipielt forskjellige typer organer, med potensielt forskjellige konsekvenser.

Både for idrettsforeningene og for den enkelte idrettsutøver kan det derfor i flere sammenhenger være av betydning om en sanksjon er idømt av den ene eller andre type organ. Likevel varierer organiseringen av idrettens domsorganer veldig, og variasjonene kan til dels fremstå som tilfeldige. Derfor er det etter min mening viktig å få kartlagt forskjeller og likheter mellom de forskjellige typer av domsorganer.

¹ Dette var f.eks. en av anførselene i en nylig avsagt dom fra Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD), Mutu and Pechstein v. Switzerland. Anførselen førte ikke frem. I sveitsisk rett finnes det derimot et eksempel på at en slik anførsel har ført frem, jf. Gundel v. FEI

² Boesen (2017) s. 125

1.4 Fremgangsmåte

For å kunne besvare problemstillingene angitt i pkt. 1.2, er det hensiktsmessig å først se nærmere på de rettslige og faktiske forutsetningene som ligger til grunn for oppgavens tema. I kapittel 2 ser jeg derfor på de overordnede rammene som påvirker organiseringen av idrettens domsorganer. Dette er i hovedsak den alminnelige foreningsretten, dopingreglenes rettslige status og idrettsforeningenes selvpålagte forpliktelser overfor medlemmene.

I kapittel 3 ser jeg nærmere på hvilke kriterier som benyttes for å definere de to organtypene. Jeg gjør dette ved en gjennomgang av teori på området, samt ved å se på noen utvalgte eksempler fra rettspraksis som kan illustrere grensedragningen.

I kapittel 4 undersøker jeg hvilke forskjeller som faktisk gjør seg gjeldende mellom de to organtypene med hensyn til graden av uavhengighet fra sakens parter. Dette gjør jeg ved å sammenligne dommersammensetningen og utnevnellesprosedyrene for to voldgiftsdomstoler og tre foreningsdomstoler på idrettens område.

I kapittel 5 analyserer jeg hvilke utslag valg av organtype gir for eventuell etterfølgende domstolskontroll av en avgjørelse fra et idrettslig domsorgan.

1.5 Metodiske utfordringer

Oppgaven er skrevet med utgangspunkt i norsk rett. I den sammenheng er det en kompliserende faktor at dopingjuss i stor grad er et internasjonalt fenomen. Den viktigste regelgiveren på området er en sveitsisk stiftelse, World Anti-Doping Organization (WADA), og det viktigste domsorganet er en sveitsisk voldgiftsdomstol, Court of Arbitration for Sport (CAS). Det medfører at mye av litteraturen og rettspraksis er basert på utenlandsk rett. Jeg har derfor brukt en del utenlandske rettskilder, men alltid med en forutsetning om at argumentene derfra ikke er direkte overførbare til norsk rett.

De fleste utenlandske kildene finnes i engelsk versjon, og har i så måte ikke bydd på språklige utfordringer. Noen sentrale rettskilder finnes imidlertid bare på fransk, som jeg ikke behersker. Et eksempel er en nylig avsagt dom fra EMD, Mutu and Pechstein v. Switzerland, der det var et eget spørsmål om CAS var en tilstrekkelig uavhengig voldgiftsdomstol. Jeg ser ikke bort fra at jeg med bedre franskkunnskaper kunne trukket mer ut av denne dommen enn det jeg har gjort.

En annen utfordring er det at dopingsaker i nokså liten grad har vært gjenstand for søksmål i norsk rett, og at det heller ikke er skrevet så mye om temaet. Generelt har jeg derfor i stor grad støttet meg på generell forenings- og voldgiftsrett. Der jeg drøfter problemstillinger som er knyttet til forholdet til de alminnelige domstolene, har jeg i fravær av mer autoritative rettskilder sett meg nødt til å bruke en del underrettspraksis, samt rettspraksis fra andre fagområder.

Et særtrekk ved dopingsakene er at de er en slags hybrid av flere forskjellige rettsområder. Tilslutningen til dopingreglene er avtalebasert, samtidig som prosessen for pådømmelse av sanksjoner for brudd på reglene på mange måter kan ligne på straffeprosess.³ I mine øyne er det viktig å få frem det grunnleggende fundamentet som dopingreglene bygger på, nemlig foreningsretten. Jeg har av den grunn gjennomgående valgt å knytte de dopingspesifikke problemstillingene til generell foreningsrett.

I den sammenheng må det bemerkes at det i norsk foreningsrett finnes noe ulike innfallsvinkler til enkelte spørsmål, f.eks. til spørsmålet om hvorvidt et foreningsvedtak kan overprøves av de alminnelige domstolene, der den såkalte «tradisjonelle teori» antas å stå i en viss motsetning til teoriene til Jo Hov.⁴ Kort sagt er jeg av den oppfatning at teoriene til Woxholth m.fl. er best begrunnet, og har derfor i hovedsak valgt å basere drøftelsene på de standpunkter som den tradisjonelle teori gir uttrykk for.

En annen utfordring ved dopingsakene er at utenlandske rettsregler kan være avgjørende for løsning av flere rettsspørsmål. For eksempel kan et brudd på dopingreglene begått av en norsk utøver i Norge ende opp i en sveitsisk voldgiftsdomstol. Dersom en skal gi et godt svar på i hvilken grad utøveren kan vinne frem med et ugyldighetssøksmål mot den sveitsiske voldgiftsdommen, kreves inngående kjennskap til sveitsisk rett. På dette punkt har jeg innsett mine begrensninger, og valgt å ikke drøfte spørsmål som forutsetter inngående kunnskap om fremmede rettssystemer. I stedet for å drøfte muligheten for overprøving av sveitsiske voldgiftsdommer, har jeg heller vurdert mulighetene for overprøving av norske voldgiftsdommer. Ettersom den eneste voldgiftsdomstolen som per dags dato brukes til å dømme norske idrettsutøvere i dopingsaker ligger i Sveits, kan et slikt valg virke upraktisk. Jeg vil likevel påstå at en slik drøftelse har interesse, for det kan tenkes at også norske

³ Slik oppfattes det tydeligvis av noen av utøverne også. Se f.eks. Strøm (2017), der Martin Johnsrud Sundby uttalte om sin opplevelse i CAS at «(...) Du sitter der og føler som om du har begått et drap. Det er det som er holdningen i det rommet (...)».

⁴ Andorsen (2012) s. 291. Teoriene til Hov kommer til uttrykk i Hov (1982)

idrettsforeninger i fremtiden vil bruke voldgift i stedet for foreningsdomstoler.⁵ Det er derfor interessant å se hvilke utslag et slikt valg eventuelt vil gi på domstolsprøving.

Mangel på åpenhet fra visse idrettsorganisasjoner har også bydd på enkelte utfordringer. Spesielt vanskelig har det vært å få informasjon fra det internasjonale skiforbundet (FIS). Der det har vært nødvendig, har jeg derfor basert drøftelsene knyttet til FIS på informasjon fra en annen juridisk masteroppgave.⁶ Informasjonen i den oppgaven er hentet fra samtaler med æresmedlem og tidligere visepresident i FIS, Sverre Seeberg, og bærer således preg av å være troverdig.⁷

⁵ Dette har da også blitt gjort tidligere, jf. Andorsen (2012) s. 282

⁶ Lødrup (2018)

⁷ I hvert fall med tanke på at informasjonen i mine øyne ikke er udelt positiv for FIS' del

2 Overordnede rammer for organiseringen av idrettens domsorganer i dopingsaker

2.1 Innledning

En dopingsak er grunnleggende sett en tvist mellom en forening og et medlem av foreningen. Kjernen i tvisten er at foreningen mener at foreningsmedlemmet har brutt foreningens regler. Ved spørsmål om hvilke organer som skal avgjøre slike tvister, og hvordan disse organene skal organiseres, er en rekke forskjellige forhold av betydning. Disse forholdene virker styrende på de overordnede rammene for organiseringen av idrettens domsorganer i dopingsaker. I dette kapitlet vil jeg se nærmere på disse rammene. Jeg vil gjøre det trinnvis ved å begynne med de mest fundamentale reglene som ligger til grunn for oppgavens tema, før jeg etter hvert ser nærmere på mer spesifikke regler.

Foreningsretten danner det grunnleggende utgangspunktet for oppgavens tema. Jeg vil derfor i pkt. 2.2 se nærmere på hvilke generelle rammer den alminnelige foreningsretten oppstiller for tvister mellom en forening og et medlem av foreningen.

Deretter vil jeg i pkt. 2.3 se nærmere på den rettslige status til de regler som i dette tilfellet aktualiserer tvisten mellom idrettsforeningen og utøveren, nemlig dopingreglene. Dette gjøres fordi det kan være grunn til å stille forskjellige krav til pådømmelsen av forskjellige slags foreningsregler.

I pkt. 2.4 vil jeg se nærmere på hvordan de aktuelle idrettsforeningene selv har forpliktet seg til å organisere domsorganene.

2.2 Alminnelig foreningsrett

Begrepet «forening» er verken legaldefinert eller på annen måte fast avgrenset, og i den juridiske litteratur finnes det flere ulike beskrivelser av begrepet. Ettersom det ikke er omstridt at de organisasjoner som i denne teksten hevdes å være foreninger faktisk er det, er det for denne besvarelsens formål tilstrekkelig å slå fast at en «forening» er en selveiende sammenslutning med medlemmer, som skal fremme ett eller flere formål.⁸ I det følgende

⁸ Brønnøysundregistrene (2017)

legges det til grunn at foreningene som omtales er av en slik art at de er egne rettssubjekter som kan pådra seg rettigheter og plikter.⁹

Medlemmene av en forening kan være fysiske personer eller juridiske personer. Det er ikke uvanlig at en forening selv er medlem av en annen forening. Dersom en forening har en eller flere andre foreninger som medlem, brukes ofte betegnelsen «forbund» om hovedforeningen.¹⁰ I det følgende vil ordene «forening» og «forbund» bli brukt om hverandre, alt etter sammenhengen. Også ord som «lag» eller «klubb» blir brukt om foreninger.

Adgangen til å danne og bli med i foreninger er ansett som en så grunnleggende rettighet at den er vernet av så vel Grunnloven¹¹ som av bindende konvensjoner om menneskerettigheter, jf. f.eks. Grunnloven (Grl.) § 101 og den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK)¹² art. 11. Denne grunnleggende rettigheten omtales gjerne som den positive foreningsfriheten. Friheten omfatter i utgangspunktet muligheten til å etablere et organisasjonsapparat som uten inngrep fra staten eller private kan oppstille egne regler og styringsmekanismer, samt «virke for det oppstilte mål med dertil egnede midler».¹³

Selv om den positive foreningsfriheten er vernet av både forfatningen og bindende konvensjonsforpliktelser om menneskerettigheter, er det klart at friheten ikke gjelder ubetinget. Den er for det første begrenset av de alminnelige skrankene som gjelder i et samfunn. Borgere kan ikke fri seg fra statens lovgivning ved å organisere seg i en forening, og henvise til foreningsfriheten. Det er for eksempel ikke mulig å ha regler om at overtredelse av en idrettsforenings reglement skal straffes med vold.

Foreningsfriheten er for det andre begrenset av at myndighetene har anledning til å gjøre mer spesifikke inngrep dersom inngrepet er foreskrevet ved lov, ivaretar et legitimt formål og er nødvendig i et demokratisk samfunn.¹⁴ Et eksempel på slike spesifikke inngrep er forbud mot deltakelse i visse typer av foreninger, f.eks. straffeloven¹⁵ § 136 a som belegger medlemskap i en terrororganisasjon med straff.

⁹ Woxholth (2008) s. 148 skriver mer om hvor denne terskelen ligger. Terskelen er såpass lav at en mer inngående drøftelse synes overflødig

¹⁰ Woxholth (2008) s. 563

¹¹ Kongeriket Norges Grunnlov 17. mai 1814

¹² Lov 21. mai 1999 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett

¹³ Evald (2017) s. 38

¹⁴ For EMK art. 11s del følger dette direkte av bestemmelsens andre ledd. Woxholth (2008) s. 46 antar at tilsvarende inngrep også må være tillatt i relasjon til foreningsfriheten som er vernet av forfatningen

¹⁵ Lov 20. juni 2005 nr. 28 om straff

Utover dette er foreningers organisasjon og virksomhet i Norge (og de fleste andre europeiske land)¹⁶ i hovedsak ikke lovregulert. Reglene om hvordan en forening skal organiseres og drives må derfor utledes fra vedtektene, forutsetningene for vedtektene, formålet med foreningen og alminnelige foreningsrettslige prinsipper.¹⁷ Foreningens vedtekter er den viktigste faktoren.

En forenings vedtekter kan ses på som en avtale som binder medlemmene overfor hverandre og overfor foreningen. Tilslutningen til avtalen er basert på den enkeltes privatautonomi. Avtalen bestemmer hvilke saklige områder som faller inn under foreningens virksomhet, samt hvilken form for myndighet foreningens organer kan utøve overfor medlemmene.¹⁸ Vedtektene kan således ses på som en form for privatrettslig lovgivning som det enkelte medlem på avtalegrunnlag forplikter seg til å overholde ved innmeldelse i foreningen.

Vedtektene kan angi hvilke konsekvenser et eventuelt brudd på reglementet skal medføre i form av sanksjoner.¹⁹ Sanksjonene kan variere stort. En utøver som bryter dopingreglene kan for eksempel risikere alt fra advarsel eller tap av resultat i enkeltkonkurranse til livsvarig utelukkelse. Med «utelukkelse» menes her tap av retten til å delta i konkurranser og organisert trening, samt retten til å ha valgte og oppnevnte tillitsverv.²⁰

Foreninger er altså grunnleggende sett et utslag av den alminnelige avtalefriheten i samfunnet. Vedtektene kan bestemme hvilke regler som gjelder for medlemmene, samt hva konsekvensene for brudd på reglene skal være. Det betyr at foreningsretten i seg selv ikke gir spesifikke føringer for hvordan en tvist mellom foreningen og et medlem av foreningen skal løses. Partene står i utgangspunktet fritt, og det avgjørende vil som regel være hva som er avtalt mellom partene gjennom foreningens vedtekter.

2.3 Dopingreglenes rettslige status

¹⁶ Evald (2017) s. 57

¹⁷ Woxholth (2008) s. 209, Evald (2017) s. 57-58

¹⁸ Evald (2017) s. 35

¹⁹ For ordens skyld presiserer jeg at jeg i denne oppgaven bruker ordet «sanksjon» om enhver negativ foreningsrettslig reaksjon, uavhengig av reaksjonens alvorlighetsgrad

²⁰ Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komités lov § 12-8. I det følgende vil forkortelsen «NIFs lov» bli brukt

2.3.1 Oversikt over dopingreglenes betydning for organiseringen av domsorganene

En styrende faktor for organiseringen av idrettens domsorganer er den rettslige status til dopingreglene. Dette skyldes i hovedsak to ting.

For det første er det et vilkår for voldgift at saken gjelder «tvister i rettsforhold» etter voldgiftsloven²¹ § 9. Dette vilkåret er bare oppfylt dersom saken dreier seg om et «rettskrav» i tvisteloven (tvl.)²² § 1-3s forstand.²³ En forutsetning for at domsorganene kan organiseres som voldgift, er med andre ord at dopingreglene kan gi grunnlag for «rettskrav». Tilsvarende krav gjelder ikke for foreningsdomstoler.

For det andre kan et «rettskrav» være gjenstand for realitetsbehandling i de alminnelige domstoler. Da kan idrettens domsorganer risikere at avgjørelsene deres ikke er endelige. I den grad det er et mål for en idrettsforening å unngå at en avgjørelse blir overprøvd av de alminnelige domstolene, må foreningen i så fall pådømme regelbrudd på en slik måte at de alminnelige domstoler ikke finner grunn til overprøving. Dette får igjen betydning for organiseringen av domsorganet.

Av disse grunnene vil jeg nedenfor undersøke den rettslige status til dopingreglene. I pkt. 2.3.2 ser jeg nærmere på idrettsforeningsregler generelt, før jeg i pkt. 2.3.3 vurderer om en spesifikk sanksjon for brudd dopingreglene kan gi utøveren grunnlag for «rettskrav».

2.3.2 Generelt om idrettsforeningsregler

Sett bort fra de klassiske foreningsregler som gjelder selve organiseringen av foreningen (f.eks. valgeregler, regler om styrets kompetanse osv.), kan en grovt sett dele en idrettsforenings regler i to.²⁴

«Rules of the game» er regler som er nødvendige for å avholde idrettskonkurranser. Dette er typisk regler som gjelder for utøvelsen av den enkelte idrettsgren, f.eks. spillereglene i fotball. Reglene er i tillegg kjennetegnet av at eventuelle sanksjoner ved overtredelse skal kunne

²¹ Lov 14. mai 2004 om voldgift

²² Lov 17. juni 2005 om mekling og rettergang i sivile tvister

²³ Berg (2006) s. 65

²⁴ Rouiller (2005) s. 20. For ordens skyld bemerker jeg at skillet jeg her tar utgangspunkt i, er forankret i sveitsisk rett. Ettersom tilsvarende skille i stor grad gjør seg gjeldende etter norsk rett, er litteraturen egnet som illustrasjonsmateriale selv om den er sveitsisk

ilegges raskt, og at sanksjonene er av mindre inngripende karakter. Et eksempel på en sanksjon for overtredelse av «rules of the game» er at en fotballspiller får rødt kort i en fotballkamp. I sveitsisk teori er oppfatningen at tvister tilknyttet «rules of the game» ikke kan realitetsbehandles av de alminnelige domstolene.²⁵

«Rules of law» er regler som ikke bare skal sørge for effektiv utøvelse av konkurranser, men som også skal sikre mer overordnede formål.²⁶ Et slikt formål kan for eksempel være at idrett skal være helsefremmende.²⁷ «Rules of law» er i tillegg kjennetegnet av at eventuelle sanksjoner ved overtredelse kan være av inngripende karakter, og at tvister tilknyttet reglene etter omstendighetene kan realitetsbehandles av de alminnelige domstolene.²⁸

De to typene av regler skiller seg med andre ord fra hverandre ved at de er begrunnet av ulike hensyn, og at sanksjonene ved overtredelse er mer inngripende for «rules of law» enn «rules of the game». I teorien har dette ledet til en diskusjon om dopingreglene kan høre til den ene eller andre kategori, alt etter hva reaksjonene er.²⁹ For eksempel kan det argumenteres for at tap av resultat fra en enkeltkonkurranse er en mer «spilleregel»-aktig reaksjon enn utelukkelse.³⁰ Jeg går ikke nærmere inn på denne distinksjonen ettersom det er klart at de aller fleste reaksjoner for brudd på dopingreglene anses som «rules of law».³¹

Når det gjelder mulighetene for realitetsbehandling i de alminnelige domstolene, må den rettslige status til en sanksjon tilknyttet reglene, uansett teoretisk utgangspunkt, naturligvis avgjøres i hvert enkelt tilfelle på bakgrunn av nasjonale sivilprosessuelle regler. I det følgende vil jeg vurdere den rettslige status til den mest praktiske sanksjonen for brudd på dopingreglene, nemlig utelukkelse.³²

2.3.3 Er utøverens anfektelse av vedtak om utelukkelse et «rettskrav»?

En forutsetning for at en sak skal kunne realitetsbehandles av de alminnelige domstoler, er at gjenstanden for søksmålet er et «rettskrav» etter tvl. § 1-3 første ledd. I det følgende forutsettes det at øvrige prosessforutsetninger er oppfylt, herunder «aktualitet» og

²⁵ Rouiller (2005) s. 20

²⁶ Rouiller (2005) s. 21

²⁷ Lindholm (2013) s. 76

²⁸ Rouiller (2005) s. 21 - 23

²⁹ Se f.eks. Kaufmann-Kohler (2003) s. 34

³⁰ Thune (2012) s. 399

³¹ Rouiller (2005) s. 22-23

³² Utelukkelse er normalstraffen for en utøver som bryter dopingbestemmelsene, jf. Thune (2012) s. 398

«tilknytning» i tvl. § 1-3. Spørsmålet er om et krav knyttet til et vedtak om utelukkelse, f.eks. et krav om ugyldighet eller erstatning, er et «rettskrav».

Hva som menes med «rettskrav», er ikke åpenbart. Et «rettskrav» må være basert på «rettsregler».³³ Nøyaktig hvilke kriterier som gjør at en regel betraktes som en «rettsregel», er det ikke lett å gi et generelt og presist svar på. I mangel av konkret lovregulering er det opp til domstolene å trekke grensene.

Et medlemskap i en forening innebærer at medlemmet aksepterer de reglene som gjelder i foreningen. Dermed oppstår visse kontraktsmessige rettigheter og plikter, jf. Rt. 1914 s. 1004 (s. 1005). I den saken hadde et medlem av en båtforening blitt ekskludert. I tilknytning til et etterfølgende søksmål om opphevelse av eksklusjonen uttalte Høyesterett at «naar et medlem indmelder sig i foreningen, etableres det herved et bestemt kontraktsforhold mellem ham og foreningen», og at «de derigjenem opstaaede rettigheder og pligter for medlemmet reguleres ved foreningens love». Ettersom krav som er begrunnet i avtale normalt er «rettskrav»,³⁴ er søksmål med tilknytning til foreningsrettslige rettigheter og plikter i utgangspunktet «rettskrav».

Av høyesterettspraksis følger det imidlertid at dette utgangspunktet ikke gjelder fullt ut. Særlig to typer unntak er relevante for idrettsforeningers del.³⁵

Det første unntaket gjelder for «selskapsklubber, bridgeklubber, syklubber og liknende foreninger eller sammenslutninger av rent privat karakter», jf. Rt. 1979 s. 468. I denne saken kom Høyesterett til at et søksmål om gyldigheten av eksklusjon fra et Balalaikaorkester ikke var et «rettskrav». For ordens skyld presiserer jeg at spørsmålet ble vurdert etter den daværende tvistemålsloven,³⁶ som brukte begrepet «rettslig interesse». Den siden av begrepet «rettslig interesse» som ble diskutert i dette tilfellet, ville i dag blitt rubrisert under begrepet «rettskrav».³⁷ Av praktiske årsaker vil jeg i det følgende bruket begrepet «rettskrav» dersom det er klart at det er dette vilkåret det siktes til.

³³ Robberstad (2012) s. 84

³⁴ Se f.eks. Rt. 1998 s. 607, der Høyesterett uttalte at et krav om innplassering i et bestemt lønnstrinn utvilsomt ville vært et «rettskrav» dersom det hadde vært basert på en ansettelsesavtale

³⁵ Et tredje unntak gjelder for medlemskap i trossamfunn. Det følger av Rt. 2004 s. 1613 at spørsmål som forutsetter en vurdering av trosspørsmål normalt ikke vil være «rettskrav». Unntaket kommer klart nok ikke til anvendelse her

³⁶ Lov 13. august 1915 om rettergangsmåten for tvistemål [opphevet]

³⁷ Robberstad (2012) s. 89

Begrunnelsen for at søksmålet ble avvist var at orkesteret bare hadde 21 medlemmer, intet økonomisk formål og at «musiseringen» bar preg av «hobbyvirksomhet». Denne typen foreninger er av en «saadan Karakter og med saadant Formaal»³⁸ at det ikke er naturlig og rimelig at tvister i tilknytning til de skal kunne bringes inn for domstolene. Spørsmålet er om idrettsforeninger faller inn under dette unntaket.

Det følger av en sammenfatning av rettspraksis på området at grensen må trekkes konkret i hvert enkelt tilfelle. Momenter til avgjørelsen kan være om medlemskapet medfører forpliktelse til å betale kontingent, om medlemmet har organisatoriske rettigheter, foreningens organisasjonsstruktur (herunder medlemstall og representativitet), foreningens formål og virksomhet (for eksempel om medlemskapet vil kunne gi økonomiske fordeler) og om foreningen står i en monopolstilling som skaper et avhengighetsforhold overfor medlemmene.³⁹ Med monopolstilling menes det her at de aktivitetene foreningsformålet omfatter ikke godt kan utøves andre steder.⁴⁰

I den sammenheng er det av særlig betydning at idrettsforeninger i Norge er nokså stramt organisert, at de gir medlemmene organisatoriske forpliktelser og rettigheter, og at de kan sies å forvalte et monopoltilbud. For eksempel er det i praksis ikke mulig å konkurrere i skiskyting uten å være medlem av en skiskytterklubb som er tilsluttet Norges Skiskytterforbund (NSSF), fordi det ikke finnes andre forbund som arrangerer skiskytingkonkurranser. I tillegg vil medlemskap i en idrettsforening være avgjørende for inntektsmulighetene til de aller fleste utøvere på høyt nivå. Dette er momenter som taler for at idrettsforeninger ikke er omfattet av unntaket.

Vektleggingen av inntektsmomentet kan gi grunn til å spørre om svaret på rettskravsspørsmålet blir forskjellig for amatører og profesjonelle utøvere. For en amatør vil medlemskap i en idrettsforening klart nok ikke være avgjørende for inntektsmuligheten, og for mange amatørutøvere er idrett hobbyvirksomhet.

I juridisk teori er det tatt til orde for at svaret likevel må bli det samme enten utøveren er profesjonell eller amatør.⁴¹ Standpunktet er bla. basert på at en utøver som ønsker å drive organisert konkurranseidrett må tilhøre et idrettslag, og at det finnes en kjennelse fra Gulating

³⁸ Opprinnelig uttalt i Rt. 1899 s. 169, gjengitt i Rt. 1979 s. 468

³⁹ Dette er i stor grad de samme momentene som tvl. § 2-1 annet ledd om partsevne for «andre sammenslutninger» gir veiledning til

⁴⁰ Woxholth (2008) s. 514 - 515

⁴¹ Woxholth (2008). s. 515

lagmannsrett der et krav fra et ekskludert, ikke-profesjonelt medlem i et idrettslag om prøving av gyldigheten av visse foreningsvedtak ble fremmet.⁴²

Ettersom også de andre momentene nevnt ovenfor trekker i samme retning, legges det etter dette til grunn at idrettsforeninger ikke faller inn under unntaket som knytter seg til foreningens karakter. Dette gjelder enten utøveren er profesjonell eller amatør.

Det andre unntaket fra hovedregelen om at foreningsrettslige rettigheter og plikter kan gi grunnlag for «rettskrav», gjelder for rettigheter og plikter som er knyttet til «typiske spilleregler», jf. Rt. 1995 s. 1111. Spørsmålet i denne saken var om en bordtennisklubb hadde «rettslig interesse» i å prøve gyldigheten av et vedtak om regelendring for gjennomføring av sluttspill i bordtennis for de alminnelige domstoler. Høyesterett kom til at søksmålet ikke var et «rettskrav» fordi tvisten dreide seg om «fastsettelse av typiske spilleregler». Dette var forhold som «naturlig bør avgjøres innen idrettens organer, og hvor det ut fra rettssikkerhetsperspektiv er lite behov for domstolsprøving».

Spørsmålet er om et vedtak om utelukkelse faller inn under ”spilleregel”-unntaket.

Høyesteretts begrunnelse i Rt. 1995 s. 1111 er knapp. Det sies ikke noe om hva Høyesterett legger i begrepet «rettssikkerhetsperspektiv» i denne sammenheng,⁴³ eller om hvilke kriterier som skal benyttes for å skille «spilleregler» fra andre idrettsregler. Det er derfor vanskelig å trekke sikre slutninger om rekkevidden av «spilleregel»-unntaket.

I underrettspraksis er det imidlertid lagt til grunn at utelukkelse av en viss varighet er tilstrekkelig inngripende til at «spilleregel»-unntaket ikke kommer til anvendelse, selv om utelukkelsen for så vidt er basert på brudd på konkurranseregler, jf. LB-2001-3808. Spørsmålet var der om et søksmål om gyldigheten av et vedtak om åtte måneders suspensjon fra Norges Bilsportforbund (NBF) på grunn av en regelstridig montert ventil på en konkurransebil kunne realitetsbehandles. NBF anførte at saken måtte unndras realitetsbehandling blant annet fordi rettssikkerhetsmessige betenkeligheter ikke gjorde seg gjeldende, og henviste i den forbindelse til ”spilleregel”-unntaket i Rt. 1995 s. 1111. Lagmannsretten uttalte kort at ”I Rt-1995-111 gjaldt saken fastsettelse av spilleregler, hvilket er vesentlig forskjellig fra suspensjon”, og avviste anførselen. Tilsvarende ble et søksmål om gyldighetsprøving av suspensjon på grunn av brudd på dopingreglene realitetsbehandlet i LE-1985-422. Her ble rettskravsspørsmålet overhodet ikke problematisert.

⁴² Gulating lagmannsretts kjennelse 16. oktober 1987 (sak nr. 29/1986). Kjennelsen har ikke vært mulig å oppdrive verken elektronisk eller ved henvendelse til Gulating lagmannsrett

⁴³ Se f.eks. Jensen (2000) s. 87-88 som stiller spørsmål ved Høyesteretts uklare bruk av begrepet

Også i juridisk teori er det lagt til grunn at til grunn at ”spilleregel”-unntaket må avgrenses mot «krav om sanksjoner på grunn av doping»⁴⁴.

Reelle hensyn taler etter mitt syn også for at løsningen fra underrettspraksis og juridisk teori er den riktige. Et vedtak om utelukkelse er rettet mot den enkelte utøver, i motsetning til spilleregler, som er av helt generell art. Utelukkelse er dessuten et inngripende vedtak, ettersom utelukkelse medfører at medlemmet er helt forhindret fra å ta del i foreningens aktiviteter. Slik norsk idrett er organisert, vil medlemmet også være forhindret fra å ta del i andre idrettsforeningers aktiviteter.⁴⁵

Etter dette legges det til grunn at et vedtak om utelukkelse ikke er omfattet av ”spilleregel”-unntaket.

Konklusjonen er at et vedtak om utelukkelse kan gi grunnlag for «rettskrav».

2.3.4 Oppsummering

Brudd på dopingreglene kan gi grunnlag for «rettskrav». Dette medfører at tvister i tilknytning til reglene kan voldgis. Både foreningsdomstoler og voldgiftsdomstoler er med andre ord anvendelige, men avgjørelsene fra organene kan etter omstendighetene risikere å bli overprøvd av de alminnelige domstolene.

2.4 Idrettsforeningenes egne forpliktelser

2.4.1 Innledning

En tredje faktor som er bestemmende for hvordan idrettens domsorganer skal organiseres, er de forpliktelsene som fremgår av idrettsforeningenes egne regelverk. I den sammenheng er det av betydning at idrettsforeninger i stor grad er organisert gjennom sammenkjedede strukturer med noen felles rettslige rammer.

Nedenfor vil jeg drøfte hvordan organiseringen av idretten påvirker organiseringen av idrettens domsorganer. I pkt. 2.4.2 vil jeg gi en kort oversikt over de viktigste aktørene i det

⁴⁴ Woxholth (2008) s. 517. Men det fremgår ikke av utsagnet om avgrensningen gjøres fordi dopingregler etter sin art er *noe annet* enn spilleregler, eller om den gjøres fordi sanksjoner på grunn av doping vanligvis er mer inngripende enn sanksjoner for brudd på spillereglene, jf. diskusjonen under pkt. 2.3.2

⁴⁵ Se mer om dette under pkt. 2.4.2

systemet som norsk idrett er en del av. I pkt. 2.4.3 vil jeg vise hvilke konkrete retningslinjer denne organiseringen medfører for organiseringen av domsorganene.

2.4.2 Kort om organiseringen av idrett med utgangspunkt i IOC

Norske idrettsforeninger er en del av en internasjonal struktur som er organisert etter prinsippet om ett forbund per idrettsgren, og prinsippet om pyramidestrukturer med inndeling i internasjonale og nasjonale forbund. Topporganisasjonen for den pyramidestrukturen som norsk idrett er en del av, er the International Olympic Committee (IOC). Videre har norske idrettsforeninger forpliktet seg til å følge de regler som World Anti-Doping Agency (WADA) gir gjennom World Anti-Doping Code (WADC).

IOC er en privat ideell forening med hovedsete i Sveits,⁴⁶ som siden 1896 har arrangert OL.⁴⁷ IOC regulerer aktiviteten til tilknyttede internasjonale særforbund og nasjonale olympiske komiteer.⁴⁸

Internasjonale særforbund er forbund som styrer utøvelsen av den eller de idrettsgrenene de har rådighet over på et globalt nivå.⁴⁹ IOC anerkjenner bare ett forbund per idrettsgren.⁵⁰ De internasjonale særforbundene består av nasjonale særforbund.

Nasjonale særforbund er forbund som styrer utøvelsen av de enkelte idrettsgrenene på nasjonalt nivå.⁵¹

Nasjonale olympiske komiteer er det direkte bindeleddet fra IOC til hver enkelt nasjon. Komiteene har enerett til å ta ut utøvere til OL.⁵² IOC anerkjenner bare en nasjonal olympisk komité per land.⁵³ Det er mest vanlig å organisere komiteene slik det blir gjort i Norge, som en privat forening.⁵⁴

⁴⁶ Evald (2017) s. 107

⁴⁷ Dette følger av «Preamble» til IOCs eget regelverk «The Olympic Charter (2015)» (heretter forkortet «Olympic Charter»)

⁴⁸ Olympic Charter, Introduction bokstav c

⁴⁹ Olympic Charter, art. 26 pkt. 1.1

⁵⁰ Olympic Charter, art. 25

⁵¹ Tronvik (2012) s. 28

⁵² Olympic Charter, art. 27 pkt. 7.2

⁵³ Olympic Charter, Introduction bokstav c

⁵⁴ Evald (2017) s. 109

I Norge er Norges Olympiske Komité slått sammen med den nasjonale hovedforeningen for nasjonale særforbund (Norges Idrettsforbund). Den sammenslåtte foreningen heter Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komite (NIF). Vedtektene til NIF kalles NIFs lov.⁵⁵

Idrettslag er de foreningene som idrettsutøverne direkte er medlem av.⁵⁶ De aller fleste idrettslag i Norge er medlem av NIF.

Felles for alle organisasjonene nevnt ovenfor er at de til en viss grad er underlagt de regler som organisasjonen i leddet over stiller opp.

WADA er som nevnt en sveitsisk privat stiftelse som på globalt nivå skal lede idrettens antidopingarbeid. Stiftelsen ble etablert i 1999 på initiativ fra IOC, og er satt sammen av representanter fra den olympiske bevegelsen og myndigheter.⁵⁷ Et av hovedmålene med opprettelsen av WADA var å sørge for konsistent anvendelse av dopingregler over hele verden.⁵⁸

WADC (World Anti-Doping Code) er det fundamentale regelverk på området for antidoping. Dette regelverket har betydning også på nasjonsstatsnivå ved at stater gjennom ratifisering av UNESCOs antidopingkonvensjon av 2005⁵⁹ har anerkjent prinsippene i WADC ved å påta seg en forpliktelse til å innføre egnede tiltak i overensstemmelse med regelverkets prinsipper.⁶⁰ Ved at WADA utgir WADC, fungerer WADA som regelgiver på området for antidoping for alle organisasjoner som slutter seg til WADC. IOC stiller krav om at tilknyttede foreninger skal implementere WADC i deres egne regelverk.⁶¹

For NIFs del gjøres dette ved at reglene i NIFs lov utformes i samsvar med WADC. I tillegg sies det uttrykkelig i NIFs lov § 12-1 (5) at WADC skal «anses som en del av dopingbestemmelsene» og gjelde for alle forhold som «ikke er direkte regulert i dopingbestemmelsene», og at WADC skal ha forrang ved motstrid og tolkningstil.

⁵⁵ NIFs lov § 1-1 (1)

⁵⁶ Tronvik (2012) s. 32

⁵⁷ WADA (udatert)

⁵⁸ Thune (2012) s. 251

⁵⁹ The International Convention against Doping in Sport (2005)

⁶⁰ Thune (2012) s. 395 og 396

⁶¹ Olympic Charter. For forbundenes del følger forpliktelsen av art. 25, for komiteenes del av art. 27 pkt. 2.6

Den enkelte utøver er ikke medlem av NIF. For den enkelte utøver følger tilknytningen til WADC av at idrettslaget er medlem av NIF. Idrettslagets medlemskap i NIF er betinget av at idrettslaget pålegger sine medlemmer å overholde NIFs regelverk, jf. NIFs lov §§ 2-2 og 10-4 (1) bokstav a. Dette gjøres gjennom idrettslagets vedtekter.

2.4.3 WADCs retningslinjer for organiseringen av domsorganene

WADC bestemmer at både nasjonale antidoping-organisasjoner, internasjonale særforbund og visse større arrangører har ansvar for at dopingreglene blir håndhevet.⁶² Med «nasjonale antidoping-organisasjoner» menes vanligvis de nasjonale olympiske komiteene.⁶³ For Norges del er dette NIF, som dermed er ansvarlig for håndheving av dopingreglene for alle underforeningene. De ansvarlige organisasjonene kan delegere enkeltoppgaver videre. NIF har for eksempel delegert ansvaret for prøvetaking og påtale til en stiftelse som heter Antidoping Norge (ADNO). ADNO skal sikre at kontroll – og påtalevirksomheten organiseres uavhengig av NIF.⁶⁴ Det er likevel klart at ADNO utfører oppgaver på vegne av NIF.

Ansvaret for håndhevingen av dopingreglene er i hovedsak fordelt slik at den organisasjon som har tatt initiativ til dopingkontrollen, er ansvarlig for oppfølging av prøveresultatet.⁶⁵ Normalt vil dopingkontroll under trening eller nasjonale konkurranser være initiert av ADNO (på vegne av NIF). Dopingkontroll under internasjonale konkurranser er initiert av internasjonalt særforbund eller arrangør.⁶⁶ Derfor vil NIF som hovedregel være ansvarlig for illeggelse av sanksjoner for regelbrudd begått i Norge, mens den ansvarlige arrangør vil være ansvarlig for illeggelse av sanksjoner for regelbrudd begått i utlandet.

Dersom en ansvarlig forening, enten på eget initiativ eller via en organisasjon med tildelegert myndighet (f.eks. ADNO), mener at en utøver har begått et regelbrudd, er utgangspunktet etter WADC at foreningen skal foreslå disiplinærstraff i henhold til de rammer som reglene i WADC gir. Hvis utøveren samtykker til den foreslåtte disiplinærstraff, er det ikke nødvendig med høring for et eget domsorgan. Saken regnes da som avgjort.⁶⁷

⁶² WADC art. 5

⁶³ WADC s. 137

⁶⁴ Vedtekter – stiftelsen Antidoping Norge § 2

⁶⁵ Jf. WADC art. 7.1, der det heter at «results management and hearings shall be governed by the procedural rules of the Anti-Doping Organization that initiated and directed Sample collection»

⁶⁶ WADC art. 7.1

⁶⁷ WADC s. 46, kommentar til art. 7. Men for å unngå avgjørelser som vil være i strid med målet om ensartet anvendelse av dopingreglene, er flere forskjellige organisasjoner sikret ankerett også for slike vedtak

Den mest praktiske situasjonen, som er tema for denne oppgaven, er imidlertid at utøveren ikke samtykker til den sanksjonen som foreningen i første omgang foreslår. Det foreligger da en tvist mellom foreningen og utøveren. Spørsmålet nedenfor er hvilke retningslinjer WADC oppstiller for løsning av slike tvister.

Det følger av WADC art. 8.1 at enhver person som påstås å ha brutt en regel i dopingreglementet, har krav på en «fair hearing» av et «fair and impartial hearing panel» (i det følgende kalt domsorgan). Videre følger det av kommentaren til WADC art. 13 på s. 86 at alle utøvere har rett til at tvister i dopingsaker avgjøres gjennom «fair and transparent processes with a final appeal». Av dette kan en utlede tre retningslinjer for pådømming av sanksjoner.

For det første legger WADC legger opp til at alle saker skal kunne behandles i minst to instanser. I praksis gjøres dette ved at alle ansvarlige organisasjoner har et domsorgan til å dømme i første instans. Noen har også en egen andreinstans, mens andre legger andreinstansen til den sveitsiske voldgiftsdomstolen CAS.⁶⁸

For det andre må domsorganene være «fair and impartial». Av kommentaren til WADC art. 8.1 på s. 57 følger det at dette kravet skal tolkes i samsvar med tilsvarende prinsipper i EMK art. 6.1. EMK art. 6.1 bestemmer at visse tvister skal bli avgjort av et «independent and impartial tribunal».

Det er vanlig å sondre mellom de to kravene, i form av at kravet til uavhengighet («independent») ligger på det generelle organisatoriske plan, mens kravet til upartiskhet («impartial») typisk angår den mer konkrete sammensetningen av domsorganet i den enkelte sak.⁶⁹

Uavhengighetskravet medfører at den ansvarlige forening må bruke et organ som er særskilt opprettet for å ta stilling til tvister for å dømme i dopingsaker.⁷⁰ Begrunnelsen er at særskilte tvisteløsningsorganer i hvert fall som et utgangspunkt inngir større tillit enn alminnelige organer.

⁶⁸ CAS kan også i enkelte tilfeller dømme i første instans, og være ankeinstans for de ansvarlige organisasjonenes andreinstanser, jf. WADC art. 8.5 og art. 13. Jeg går ikke nærmere inn på de prosessuelle reglene her

⁶⁹ Aall (2011) s. 397

⁷⁰ Jf. også formuleringen «hearing panel» i WADC art. 8.1, og «tribunal» i EMK art. 6.1

Om de særskilte tvisteløsningsorganer som idretten bruker faktisk oppfyller kravene i EMK art. 6.1, er et eget spørsmål. I en nylig avsagt dom fra EMD, *Mutu and Pechstein v. Switzerland*, ble det avgjort at CAS oppfyller de krav til uavhengighet og upartiskhet som følger av EMK art. 6.1.⁷¹ Det er imidlertid ikke gitt at resultatet ville blitt det samme for andre idrettslige domsorganer enn CAS. I denne oppgaven fokuserer jeg på det innbyrdes forholdet mellom foreningsdomstoler og voldgiftsdomstoler på idrettens område, og går derfor av plassmessige årsaker ikke nærmere inn på forholdet til EMK. Jeg nevner likevel at det kan være velegnet for grundigere undersøkelser.

For det tredje må domsorganene være «internal». Dette må leses som et krav om at prosessen ikke skal legges til de alminnelige domstoler. Hovedgrunnen til at WADC ikke legger opp til innblanding fra de alminnelige domstoler, er at innblanding fra alminnelige domstoler har vist seg å være vanskelig å forene med det overordnede målet om ensartet anvendelse av dopingreglene.⁷²

Etter dette kan det sluttet at alle utøvere har krav på at en eventuell tvist kan behandles i to instanser. Organene må være opprettet for å ta stilling til tvister, og oppfylle visse krav til uavhengighet og upartiskhet.

2.5 Oppsummering

Foreningers private og avtalebaserte karakter gjør at idrettsforeningene i utgangspunktet står fritt til å avgjøre hvordan domsorganene skal organiseres, men idrettsforeningene har gjennom egne regelverk forpliktet seg til at organene må oppfylle visse minstekrav. Både foreningsdomstoler og voldgiftsdomstoler er anvendelige.

⁷¹ Cisneros (2018). Dette er en engelskspråklig analyse av den franske dommen

⁷² Rigozzi (2013) s. 17

3 Grensedragningen mellom foreningsdomstoler og voldgift

3.1 Innledning

Det er av forrige kapittel klart at idrettsforeningene har mulighet til å organisere domsorganene som både foreningsdomstoler og voldgiftsdomstoler. Et grunnleggende premiss for denne oppgaven er at foreningsdomstoler og voldgiftsdomstoler, tross en del likheter, er to prinsipielt ulike organer. Dette viser seg for eksempel ved at foreningsdomstoler bare er regulert av de reglene en forening gir, mens voldgiftsdomstoler er regulert av voldgiftsloven. Det viser seg også ved at en avgjørelse fra en foreningsdomstol er et foreningsvedtak, mens en avgjørelse fra en voldgiftsdomstol gis virkning på tilnærmet lik linje med avgjørelser fra alminnelige domstoler, i form av at en rettskraftig voldgiftsdom som hovedregel vil ha materiell rettskraft⁷³ og tvangskraft.⁷⁴

Det er derfor av vesentlig betydning å avklare hvilke kriterier som gjør at organet tilhører den ene eller andre kategori. Dette er problemstillingen i følgende kapittel.

3.2 Grensedragningen

En foreningsdomstol er kjennetegnet av at den er et særskilt tvisteløsningsorgan som hører til foreningens interne organisering. At det er et internt organ, vil som regel fremgå av foreningens vedtekter.⁷⁵

Voldgift er på den andre siden kjennetegnet av at avgjørelsen er overlatt til tredjemann.⁷⁶ Dette følger ikke direkte av voldgiftsloven, som ikke inneholder noen definisjon av begrepet, men kan indirekte leses ut av voldgiftsloven § 13.⁷⁷ Av voldgiftsloven § 13 første ledd følger det at dommerne skal være «upartiske og uavhengige av partene», av voldgiftsloven § 13 andre ledd følger det at partene så vidt mulig skal «oppnevne voldgiftsretten i fellesskap», og av fjerde ledd følger det at partene kan kreve at domstolen oppnevner voldgiftsdommeren eller dommerne dersom partene ikke blir enige.

⁷³ Robberstad (2013) s. 67

⁷⁴ Jf. voldgiftsloven § 45 og lov 26. juni 1992 om tvangsfullbyrdelse (tvangsfullbyrdelsesloven) § 4-1 annet ledd bokstav d

⁷⁵ Woxholth (2008) s. 501

⁷⁶ Jf. Woxholth (2013) s. 32 som siterer Mæland, samt Berg (2006) s. 65

⁷⁷ Voldgiftsloven § 13 første til tredje ledd kan riktignok fravikes ved avtale, jf. femte ledd, men må likevel antas å gi uttrykk for noen kjennetegn ved voldgift, jf. Berg (2006) s. 65

To eksempler fra rettspraksis knyttet til ulike tvisteløsningsorganer i Norges Fotballforbund (NFF) kan illustrere denne grunnleggende forskjellen.

I Rt. 1989 s. 773 var det spørsmål om en fotballdommer som var strøket av listen som dommer i fotballkretsen kunne anlegge sak for de alminnelige domstoler for å få kjent vedtaket ugyldig. I vedtektene til NFF het det at foreningens medlemmer var forpliktet til å la tvister løses ved voldgift istedenfor vanlig domstolsbehandling. Om sammensetningen av voldgiftsretten stod det i vedtektene: "Voldgiftsretten skal bestå av 3 medlemmer, hvorav parten[e] oppnevner et medlem hver og formannen i byretten eller herredsretten på det sted saksøkte bor eller har kontor, oppnevner det tredje medlem som skal være rettens formann. Forøvrig gjelder reglene om voldgift i tvistemålsloven⁷⁸ kapittel 32". Høyesterett avviste saken fra domstolsbehandling på annet grunnlag, men ser i et etterfølgende obiter dictum ut til å legge til grunn at det tvisteløsningsorganet NFFs vedtekter ga anvisning på ville blitt anerkjent som voldgift. Med henvisning til vedtektsbestemmelsene om prosedyren for utvelgelse av dommerne ble det uttalt: «Kjæremålsutvalget vil tilføye at det også synes å måtte følge av [vedtektene] at saken må avvises fra domstolen».

I RG-1983-167 var det spørsmål om en kontraktstvist mellom en fotballspiller og hans klubb kunne behandles av de alminnelige domstolene, eller om tvisten skulle avgjøres av organene til NFF. I vedtektene til NFF het det at «Tvister mellom personer og ledd tilsluttet NFF må løses innen organisasjonen», og i kontrakten til spilleren sto det at «Tvister vedrørende kontrakter må bringes inn for forbundsstyret, som endelig avgjør saken». Det fremgår av partenes anførsler at det var styret som sådan som skulle avgjøre tvisten. Spilleren hadde ingen innvirkning på sammensetningen av kollegiet. Til tross for at bruken av forbundsstyret som dømmende organ nokså åpenbart pekte i retning av at tvisteløsningsorganet ikke kunne betraktes som voldgift, prosederte NFF på at det forelå en avtale om voldgift som skulle være underlagt reglene i tvistemålslovens kap. 32. Spørsmålet var om NFFs pretensjon om at avgjørelsen skulle fattes etter voldgiftslovgivningen var tilstrekkelig til å anse forbundsstyret som voldgift, slik at saken for tingretten måtte avvises, eller om de reelle forhold knyttet til utnevneelse mv. var avgjørende.

Tingretten kom, ikke overraskende, til at det avgjørende måtte være hvor uavhengig organet faktisk er, og at styret i et forbund klart nok ikke er tilstrekkelig uavhengig til å bli anerkjent som voldgiftsdomstol. En eldre tingrettsdom er av minimal betydning som rettskildefaktor, men resonnementet som avgjørelsen bygger på gir uttrykk for et sentralt prinsipp: det er ikke tilstrekkelig å *hevde* at et organ er en voldgiftsdomstol fordi voldgiftslovgivningen skal

⁷⁸ På den tiden var voldgiftslovgivningen innbakt i tvistemålsloven

komme til anvendelse – det må også gjenspeile seg i utnevnesprosessen og dommersammensetningen.

Hovedkriteriet for grensedragningen må etter dette være hvordan utvelgelsen av dommerne foregår. Utgangspunktet er dermed klart nok: dersom foreningen utpeker samtlige medlemmer av organet, er det tale om en foreningsdomstol. Og dersom partene oppnevner dommerne hver for seg på helt fritt grunnlag, uten at en av partene har hatt større innvirkning enn den andre på hvilke dommere som kan oppnevnes, er det en voldgiftsdomstol.⁷⁹ Voldgiftslovens utgangspunkt er at voldgiftsretten består av tre dommere dersom annet ikke er avtalt. En standard utnevnesprosedyre er at partene oppnevner hver sin dommer, hvorpå de to dommerne i felleskap oppnevner voldgiftsrettens leder.⁸⁰

Mer tvilsom kan saken være dersom partene tallmessig får utnevne like mange dommere, men dommerne må velges fra en begrenset krets. En sak fra dansk foreningsrett kan illustrere dette.⁸¹ Tvisten stod her mellom en apoteker og Danmarks Apotekerforening. I Apotekerforeningens vedtekter het det at ethvert stridsspørsmål skulle avgjøres av «den kollegiale ret». «Den kollegiale ret» ble ledet av en dommer som ble utpekt av Østre Landsrett (tilsvarende lagmannsrett) på forespørsel fra foreningen. Lederen av dommerkollegiet var ikke medlem av foreningen. Organet skulle ytterligere bestå av fire medlemmer av Apotekerforeningen, hvorav to ble utpekt av Apotekerforeningens styre, og to av motparten. Organets leder ble med andre ord utpekt av en nøytral tredjepart, mens de øvrige dommerne ble utpekt av partene hver for seg, men med den begrensning at dommerne måtte være medlem av foreningen.

Apotekeren anførte at sammensetningen av dette organet ikke var betryggende nok, og at avgjørelsen derfor måtte settes til side etter den daværende danske voldgiftsloven⁸² § 7 nr. 2. I den aktuelle lovbestemmelsen het det at en «voldgiftskendelse er ugyldig» dersom «voldgiftsrettens sammensætning (...) ikke har været betryggende for parterne eller en af disse (...), og fravigelsen kan have været af væsentlig betydning for afgjørelsen».

Landsretten kom til at sammensetningen ikke var betryggende fordi samtlige medlemmer bortsett fra lederen også var medlem av Apotekerforeningen, der den aktuelle apotekeren var

⁷⁹ Dette under forutsetning av at partene kan sies å ha avtalt at voldgiftslovgivningen skal komme til anvendelse. Terskelen er lav. Se pkt. 5.3.2 for mer utfyllende om problemstillingen

⁸⁰ Voldgiftsloven §§ 12 og 13 tredje ledd

⁸¹ U.1999.829H. Saken ble avgjort på annet grunnlag av Højesteret, men landsrettens dom, som jeg referer fra, er inntatt i avgjørelsen fra Højesterett som referansen henviser til

⁸² Lov nr. 181 af 25/05/1972 [opphevet]

en lite populær skikkelse. Vedtaket som «den kollegiale ret» hadde fattet ble derfor opphevet som ugyldig.

Avgjørelsen viser altså at en voldgiftsdomstol ikke vil bli anerkjent dersom dommerne har for sterke motsetninger eller tilknytninger til en av partene. Om avgjørelsen skal forstås slik at det aktuelle organet etter sin art ikke var å anse som en voldgiftsdomstol, men en foreningsdomstol, eller om den skal forstås slik at den for så vidt kunne blitt anerkjent som voldgiftsdomstol, men at dommerne i dette konkrete tilfellet ikke var uavhengige nok, er for meg ikke helt klart. Forskjellen er av betydning fordi det første alternativet vil medføre at organer med denne typen utnevnelserprosesser *alltid* vil måtte bedømmes som en foreningsdomstol (f.eks. i relasjon til spørsmål om tvangskraft e.l.), mens det andre alternativet vil medføre at de konkrete forhold vil avgjøre.

I domspremissene vektlegges det at den aktuelle apotekeren gjennom klanderverdig opptreden hadde brakt seg i et motsetningsforhold til ”*alle* andre medlemmer af den sagsøgte forening” (min kursivering). Dette argumentet kan kanskje tas til inntekt for at det dreide seg om en konkret uavhengighetsvurdering i akkurat denne saken, men at det aktuelle organet etter omstendighetene kunne blitt godkjent som voldgiftsorgan dersom de konkrete motsetningene ikke hadde vært så sterke. Det er imidlertid vanskelig å trekke sikre slutninger her. Sondringen er nok uansett mest av teoretisk interesse, for i praksis må jo uansett hver sak vurderes for seg.

3.3 Oppsummering

Ytterligere grensetilfeller kan konstrueres, men jeg vil nøye meg med å slå fast hovedpoenget. Det er at gjensidig tallmessig utnevneelse ikke er det eneste relevante kriterium - utnevnelser må ses i sammenheng med hvem som kan utnevnes. Dersom dommerne bare kan velges fra en liste som foreningen har satt opp, skal det mindre til før en påstått voldgiftsdomstol betraktes som en foreningsdomstol - selv om partene kan velge like mange dommere hver. Dette må gjelde i enda større grad der de aktuelle dommerne har en særskilt tilknytning til foreningen, for eksempel i form av medlemskap. Nøyaktig hvor grensene går, er det vanskelig å gi et generelt svar på.

4 Organenes uavhengighet fra sakens parter

4.1 Innledning

Det følger av WADC art. 8.1 at alle utøvere har krav på et «fair and impartial» domsorgan. Samtidig varierer organiseringen av domsorganene stort, og både forenings – og voldgiftsdomstoler benyttes. Det er derfor interessant å undersøke hvilke utslag den konkrete organiseringen av domsorganene gjør i relasjon til uavhengighetskravet.

Av kapittel 3 følger det at i de klareste tilfellene av voldgift oppnevner begge partene dommerne uten at den ene part har hatt større innvirkning enn den andre på hvilke dommere som kan velges, mens dommerne i en foreningsdomstol utelukkende er valgt av en part. Dersom man i en eller annen grad anser en dommer som en representant for den part som har utnevnt ham, er det nærliggende å slutte at voldgiftsdomstoler er mer uavhengige enn foreningsdomstoler.

Et særtrekk ved noen av de viktigste voldgiftsdomstolene på idrettens område, er imidlertid at dommerne må velges fra lukkede lister. En vanlig innvending mot dette systemet er at den ene part (idrettsforeningene) har hatt større innvirkning på lista enn den andre part (utøverne). I forlengelsen av dette kan det også innvendes at dommerne som kan velges kan ha tendenser til å dømme til fordel for idrettsforeningene fordi de ønsker å bli valgt flere ganger, og at dommerne som velges til lista kan velges på bakgrunn av at de har «foreningsvennlige» holdninger.⁸³

Dersom disse påstandene stemmer, er det ikke gitt at utgangspunktet om at voldgiftsdomstoler er mer uavhengige enn foreningsdomstoler slår til på idrettens område. I dette kapitlet vil jeg derfor undersøke om de viktigste voldgiftsdomstolene i dopingsaker reelt sett er mer uavhengige av sakens parter enn noen av foreningsdomstolene. Jeg vil gjøre dette ved å analysere og vurdere noen utvalgte organer, og til slutt foreta en sammenlignende vurdering.

I pkt. 4.2 vil jeg analysere den voldgiftsdomstolen med klart størst betydning på området for antidoping; CAS. CAS er en sveitsisk voldgiftsdomstol som i prinsippet kan være siste instans for alle dopingsaker, ettersom alle avgjørelser fra de ulike domsorganene til ansvarlige organisasjoner på forskjellige måter til slutt kan ankes til CAS.⁸⁴

⁸³ Dette er klassiske argumenter ved diskusjon om dommers uavhengighet. Se f.eks. Aall (2012) s. 63-66 som vurderer argumentene i tilknytning til dommers politiske preferanser

⁸⁴ Jeg går ikke nærmere inn på detaljene i ankereglene her. Se WADC art. 13 for mer utfyllende informasjon

I pkt. 4.3 vil jeg se nærmere på den voldgiftsdomstolen som den amerikanske olympiske komité (USOC) har bestemt at skal dømme i første instans i dopingsaker i olympiske idretter i USA. Denne voldgiftsdomstolen er administrert av et voldgiftsinstitutt kalt American Arbitration Association (AAA).⁸⁵ Ettersom dette organet brukes der norsk idrett bruker foreningsdomstoler, er det verdt å se nærmere på.

I pkt. 4.4 vil jeg undersøke den foreningsdomstolen som det internasjonale skiforbundet (FIS) bruker til å pådømme brudd på dopingreglene (FIS Doping Panel), mens jeg i pkt. 4.6 vil vurdere den foreningsdomstolen som det internasjonale skiskytterforbundet (IBU) bruker (IBU Anti-Doping Panel). Disse domsorganene er valgt fordi de dømmer i nokså like idretter, samtidig som domsorganene opererer med nokså forskjellige prinsipper for utnevning.

I pkt. 4.5 vil jeg se nærmere på de foreningsdomstolene som brukes til å dømme i første og andre instans innen NIFs system; NIFs domsutvalg «Domsutvalget» og NIFs appellutvalg «Appellutvalget».⁸⁶

Til slutt vil jeg i pkt. 4.7 foreta en sammenlignende vurdering av de ulike organene.

4.2 Court of Arbitration for Sport (CAS)

4.2.1 Sammensetning

CAS er en såkalt institusjonell voldgiftsrett.⁸⁷ Det medfører at alle saker som behandles av CAS, behandles i henhold til CAS' vedtekter og regler.⁸⁸ Reglene omfatter prosedyren for utnevning av dommere i hver enkelt sak.

Hovedregelen er at det skal være tre dommere i hver sak.⁸⁹ Partene oppnevner hver sin dommer, som i fellesskap utnevner den tredje dommeren.⁹⁰ Samtlige dommere må stå på en liste som er utarbeidet av International Council of Arbitration for Sport (ICAS).⁹¹

⁸⁵ American Arbitration Association (udatert)

⁸⁶ Forutsatt at de prosessuelle reglene ikke medfører at CAS dømmer i første – eller andreinstans

⁸⁷ Dette i motsetning til ad hoc voldgift, der partene i en konkret tvist etablerer voldgiftsretten på eget initiativ, uten tilknytning til en voldgiftsinstitusjon

⁸⁸ Reglene følger av Code of Sports-related Arbitration (2017), heretter kalt CAS Code

⁸⁹ CAS Code R50

⁹⁰ CAS Code R53 og R54

⁹¹ CAS Code R33

ICAS er det øverste organet i CAS,⁹² og består av 20 erfarne jurister som utnevnes for fire år av gangen. Utnevnelsen av medlemmene i ICAS skjer ved at fire medlemmer utnevnes av internasjonale særforbund, fire av nasjonale olympiske komiteer og fire av IOC. Disse 12 medlemmene velger så fire medlemmer «with a view to safeguarding the interests of the athletes». Deretter velger de 16 medlemmene fire medlemmer som er uavhengige av alle organisasjonene nevnt ovenfor.⁹³

De 20 medlemmene av ICAS skal deretter utarbeide en liste over aktuelle voldgiftsdommere.⁹⁴ Voldgiftsdommerne må være jurister, og ha kjennskap til idrettsjuss. Dommerne utnevnes for fornybare perioder på fire år. Lista skal bestå av minst 150 dommere (S13).⁹⁵ I dag består lista av over 350 dommere.⁹⁶

Enhver dommer skal være uavhengige av partene i en konkret sak, og har plikt til å opplyse om potensielt inhabiliserende forhold.⁹⁷ Dommeren har imidlertid ikke plikt til å opplyse om hvor mange ganger hun tidligere har blitt oppnevnt av en part.⁹⁸

Partene har mulighet til å protestere mot en utvalgt dommer dersom de finner grunn til å stille spørsmål ved hans uavhengighet eller upartiskhet. Protesten blir avgjort av ICAS.⁹⁹

4.2.2 Vurdering

I det følgende forutsettes det at parten på den ene siden er en nasjonal olympiske komité eller et internasjonal særforbund, mens parten på den andre siden er en utøver.

Fra et uavhengighetsperspektiv er det positivt at partene i en konkret tvist får utnevne like mange dommere hver. Mer problematisk kan det være at dommerne må velges fra en liste som bare en av partene, den aktuelle foreningen, har hatt en viss innvirkning på. En slik ordning kan oppfattes som at partene ikke starter med like forutsetninger.

⁹² Evald (2017) s. 170

⁹³ CAS Code S4

⁹⁴ CAS Code S6 nr. 3

⁹⁵ CAS Code S13 og S14

⁹⁶ Lødrup (2018) s. 20

⁹⁷ CAS Code R33

⁹⁸ Dette fremgår av Pechstein v. ISU (2016) pkt. 34

⁹⁹ CAS Code R34

Mot dette kan det anføres at foreningen i den enkelte sak trolig har hatt liten påvirkning på lista totalt sett. For det første har ingen foreninger direkte innvirkning på lista i form av at foreningen selv utnevner dommere. Foreningene har bare indirekte innvirkning, i form av at de utnevner medlemmer til ICAS, som igjen velger dommere. For det andre er den enkelte forening som kan bli part i en konkret sak, bare en liten brikke i oppnevningen av ICAS. Et bestemt internasjonalt særforbund, for eksempel IBU, er bare et av mange internasjonale særforbund som totalt får oppnevne 4 medlemmer til ICAS. For det tredje er det totale antall dommere på lista høyt, slik at eventuell innvirkning blir «utvannet».

Mot disse argumentene kan det på den andre siden anføres at selv om en konkret forening bare kan utnevne et begrenset antall medlemmer til ICAS, kan det tenkes å foreligge et interessefellesskap med de øvrige organisasjonene som utnevner medlemmer til ICAS, slik at ICAS som organ i en eller annen grad kan identifiseres med den enkelte forening. I så fall vil argumentene ovenfor bare ha begrenset vekt. Spørsmålet blir etter dette om ICAS som organ har en problematisk tilknytning til foreningssida som helhet.

Dette spørsmålet ble vurdert av tysk høyesterett (Bundesgerichtshof – heretter forkortet «BGH») i saken Pechstein v. ISU (2016) – (heretter forkortet «Pechstein v. ISU»). Claudia Pechstein er en tysk skøyteløper som i 2009 ble dømt i CAS til to års utelukkelse for bruk av det forbudte stoffet EPO. I ettertid har Pechstein prøvd ulike sider av saken i en rekke forskjellige domstoler.¹⁰⁰ Saken for BGH var et erstatningssøksmål, men for å ta stilling til erstatningsspørsmålet måtte BGH vurdere voldgiftsdommen fra CAS.

Utgangspunktet til BGH var at en voldgiftsdomstol ikke vil bli anerkjent dersom dommerne overveiende blir utnevnt av en av partene.¹⁰¹ Ved den konkrete vurderingen kom BGH til at ICAS ikke kunne anses for å være for tett knyttet til forbundssida sammenlignet med utøversida. Den overordnede begrunnelsen var at forbund og utøvere ikke tilhører to leire med motstående interesser, slik tilfellet for eksempel er for arbeidsgivere og ansatte. Dette var igjen begrunnet med at det ikke er gitt at alle forbund, og heller ikke alle utøvere, har felles interesser. Videre har som regel både forbund og utøvere i dopingsaker felles interesse i at sporten skal være fri for doping.¹⁰² På denne bakgrunn kom BGH til at en dommer utnevnt av et forbund ikke er å anse som forbundets representant,¹⁰³ og at ICAS som organ derfor ikke har en problematisk tilknytning til den enkelte forening.

¹⁰⁰ Både i Sveits, Tyskland og i EMD

¹⁰¹ ISU v. Pechstein pkt. 30

¹⁰² ISU v. Pechstein pkt. 32

¹⁰³ ISU v. Pechstein pkt. 38

Synspunktet til BGH bygger altså på at det foreligger et interessefellesskap mellom utøvere og idrettsforeninger i form av et ønske om dopingfri idrett. CAS som spesialisert domsorgan anses som et velegnet virkemiddel i denne kampen, og medfører fordeler for både foreninger og utøvere. Siden kampen mot doping er ønsket av begge parter, kan derfor ikke ICAS anses for å være nærmere knyttet til foreningene enn utøverne.

Noen bemerkninger må rettes mot BGHs argumentasjon.

For det første er det greit nok at ordningen med CAS medfører fordeler også for utøverne. Men dette er ikke nødvendigvis unikt for CAS; det skal generelt svært mye til for at et domsorgan ikke vil medføre noen fordeler for utøverne.¹⁰⁴ Argumentet er med andre ord i og for seg riktig, men riktigheten av et argument er ikke ensbetydende med at argumentet bør tillegges stor vekt.

For det andre kan det innvendes at det er problematisk å utlede individuelle interesser fra kollektive interesser. Det er greit nok at idrettsutøvere generelt har interesse i en effektiv kamp mot doping (og dermed har et interessefellesskap med forbundene), men for den enkelte tiltalte utøver kan dette stille seg annerledes. Analogien kan dras til strafferett: for de aller fleste borgere vil det være ønskelig med et kriminalitetsfritt samfunn, men i en spesifikk sak finnes det likevel intet interessefellesskap mellom en tiltalt og staten. Derfor skal domstolene være uavhengige fra den lovgivende og utøvende makt, og man firer ikke på disse kravene under henvisning til borgeres interesse i et kriminalitetsfritt samfunn.¹⁰⁵

På denne bakgrunn mener jeg at enkelte av de argumenter som BGH la til grunn for sin avgjørelse om å anerkjenne CAS, ikke er holdbare. Det betyr ikke at jeg mener at selve avgjørelsen var uholdbar; det finnes flere gode grunner for å anerkjenne CAS.¹⁰⁶ Poenget her er bare at anerkjennelsen ikke bør være basert på et premiss om at det ikke er noe motsetningsforhold mellom foreninger og utøvere.

Hva gjelder de øvrige CAS-reglene som skal sikre dommeres uavhengighet, er det positivt at dommerne har plikt til å opplyse om potensielt inhabiliserende forhold, og at partene har mulighet til å protestere mot en dommer de mener er inhabil.¹⁰⁷ Det er likevel negativt at dommerne ikke har plikt til å opplyse om at de tidligere har blitt oppnevnt av en part. Dersom en dommer gjentatte ganger blir oppnevnt av samme part, kan det tenkes å oppstå et

¹⁰⁴ Lindholm (2016) s. 115

¹⁰⁵ Lindholm (2016) s. 115

¹⁰⁶ Se f.eks. pkt. 4.3.3

¹⁰⁷ At dette er helt normal prosedyre ved voldgift, er en annen sak

lojalitetsforhold. Dette gjelder ikke minst når lista teller over 350 dommere, slik at det muligens kan bli konkurranse om å få oppdrag som dommer. Nå er det selvsagt ikke slik at en populær voldgiftsdommer nødvendigvis er en partisk voldgiftsdommer (kanskje snarere tvert imot),¹⁰⁸ men det vil i mine øyne uansett være mest ryddig med åpenhet på dette punkt.

4.3 American Arbitration Association (AAA)

4.3.1 Sammensetning

AAA er et voldgiftsinstitutt som i utgangspunktet brukes i kommersielle tvister uten tilknytning til idrett. Ettersom USOC har bestemt at AAA er det foretrukne domsorgan i dopingtvister, har AAA imidlertid utviklet supplerende regler for tvister knyttet til brudd på dopingreglene. Reglene følger av USADA Protocol for Olympic and Paralympic Movement Testing Annex D (heretter forkortet «USADA Protocol»).

I en tvist knyttet til brudd på dopingreglene skal det være tre dommere dersom en av partene ønsker det. Utvelgelsen av de tre dommerne skjer ved at partene velger hver sin dommer, som i fellesskap velger den tredje dommeren.¹⁰⁹

Alle aktuelle dommere skal ha fått opplæring av AAA, og må velges fra en liste som AAA har utformet. AAA fungerer således som et sekretariat som skal kvalitetssikre dommerne. Lista består av CAS-dommere med amerikansk statsborgerskap.¹¹⁰ Av denne grunn betraktes den avdelingen av AAA som dømmer i dopingsaker som et underkontor av CAS.¹¹¹

4.3.2 Vurdering

Prinsippet med å bruke et kommersielt voldgiftsinstitutt som i utgangspunktet ikke har noen tilknytning til idrett, er interessant. Sett fra et uavhengighetsperspektiv er det positivt at AAA som institutt ikke har noen sterkere tilknytning til idrettsforeningene enn utøverne.

Dette momentet svekkes imidlertid av at alle dommerne må være CAS-dommere. Kanskje kan bruken av AAA som mellomledd bidra til å kvalitetssikre dommernes uavhengighet, men

¹⁰⁸ Se f.eks. Woxholth (2013) s. 401 - 402 som argumenterer for at selvstendige voldgiftsdommere med høy grad av integritet vil ha lettere for å vinne respekt i kollegiet enn dommere som åpenbart er partiske, og derfor av taktiske grunner bør velges fremfor partiske dommere

¹⁰⁹ USADA Protocol R-11 og R-12

¹¹⁰ USADA Protocol R-3

¹¹¹ CAS (udatert)

grunnleggende sett gjør jo de samme betenkeligheter seg gjeldende enten CAS-dommerne jobber direkte for CAS eller gjennom AAA.

At AAA stiller krav om at dommerne må være CAS-dommere, illustrerer likevel hvilke kryssende hensyn som må ivaretas. Kravet er jo neppe satt fordi AAA ønsker dommere med visse tilknytninger til idrettsforeningene. Det er mer nærliggende å anta at kravet er satt fordi CAS-dommerne anses som de best kvalifiserte til å dømme i dopingtvister. Fra et rent uavhengighetsperspektiv kunne en gjerne tenkt seg at det var mer ideelt om AAA hadde utnevnt dommere uten tilknytning til CAS, men dersom dette ville ført til en dårligere kvalifisert dommerstand, er det ikke gitt at dette ville vært den beste løsningen totalt sett.

4.4 FIS Doping Panel

4.4.1 Sammensetning

Antall dommere i foreningsdomstolen FIS Doping Panel er ikke offentlig kjent.¹¹² Styret i FIS utnevner dommere for fire år av gangen. Leder og nestleder skal være «lawyer». For de resterende dommerne stilles ikke krav om juridisk utdanning, men samtlige skal ha «experience in anti-doping».¹¹³ Alle medlemmer i styret til FIS (bortsett fra presidenten) kan bli utnevnt til panelet. I praksis er det visstnok utelukkende styremedlemmer i FIS som blir utnevnt til FIS Doping Panel. Det er ikke offentlig kjent hvem som sitter i panelet.¹¹⁴

Ved en konkret tvist skal lederen av FIS Doping Panel utnevne tre dommere fra lista. Han kan utnevne seg selv, og i praksis gjøres visstnok alltid dette.¹¹⁵ Minst en av de tre dommerne skal være «lawyer». I tillegg kan lederen av FIS Doping Panel utnevne en ekstern medisinsk eller juridisk ekspert. Dommerne skal ikke ha hatt tidligere befatning med saken, og skal ikke ha samme nasjonalitet som utøver.¹¹⁶

4.4.2 Vurdering

Dersom opplysningene om at alle medlemmene i FIS Doping Panel også sitter i styret til FIS stemmer, står man overfor den situasjon at personer i den øverste ledelsen av forvaltningen i foreningen også skal avgjøre tvister der foreningen er en av partene. Det er ikke vanskelig å

¹¹² Lødrup (2018) s. 67

¹¹³ FIS Anti-Doping Rules art. 7.1.2

¹¹⁴ Lødrup (2018) s. 68

¹¹⁵ Lødrup (2018) s. 67

¹¹⁶ FIS Anti-Doping Rules art. 8.1.4

tenke seg tilfeller der foreningen som sådan kan ha interesse i utfallet av en dopingsak, både i form av frifinnelse og domfellelse. Da er det ikke særlig tillitsvekkende at ledelsen i foreningen selv avgjør saken.

For øvrig er det uklart hva kravet om «experience in anti-doping» betyr. Av regelverket til FIS er det ikke mulig å utlede om det stilles spesifikke krav til medisinske eller juridiske kunnskaper. Dette kravet bør etter min mening presiseres. Avgjørelsen av dopingsaker består i stor grad av medisinske og/eller juridiske vurderinger, og det kan muligens antas at personer med stor faglig integritet vanskeligere vil la seg påvirke av utilbørlig press.¹¹⁷ Klarere krav til faglig kompetanse, for eksempel i form av naturfaglig eller juridisk utdanning, kunne i så måte være en endring til det bedre.

4.5 NIFs Doms – og Appellutvalg

4.5.1 Sammensetning

Medlemmene av Doms – og Appellutvalget velges av idrettstinget, som er NIFs høyeste myndighet. En forutsetning for å være valgbar til utvalg i NIF er at en er medlem av et idrettslag som er medlem i NIF.¹¹⁸

Domsutvalget består av leder, nestleder og 4 medlemmer med 2 varamedlemmer. Leder og nestleder skal være utdannet jurist og ha domstolserfaring. Halvparten av medlemmene og varamedlemmene skal være utdannet jurist. Appellutvalget har lik sammensetning, bortsett fra at det der ikke er varamedlemmer.¹¹⁹

I en konkret sak settes både Doms – og Appellutvalget med 3 medlemmer, der enten leder eller nestleder må være representert.¹²⁰ Det fremgår ikke av NIFs lov hvem som oppnevner de 3 medlemmene i en konkret sak, men det er naturlig å forstå reglene slik at Doms – og Appellutvalget selv avgjør sammensetningen. Ingen av dommerne skal ha hatt tidligere befatning med saken eller være beheftet med andre inhabilitetsgrunner.¹²¹

¹¹⁷ Se f.eks. Schei (2012) s. 17, som i en artikkel om dommers uavhengighet fremhever at «En faktisk og grunnleggende forutsetning for at dommerne skal kunne utøve den dømmende virksomhet i uavhengighet, er at dommerne har høy faglig kompetanse (...)»

¹¹⁸ NIFs lov §§ 3-4 nr. 1 bokstav p, 3-1 og 2-5 (1)

¹¹⁹ NIFs lov § 3-4

¹²⁰ NIFs lov § 11-12 (9) og (10)

¹²¹ NIFs lov § 11-12 (6)

4.5.2 Vurdering

Et særskilt moment ved ordningen i NIF er at dommerne må være medlem av et idrettslag som er medlem i NIF. Det kan argumenteres for at dette fremstår som en uheldig forbrødring med den ene part. Hvor reell forbrødringen er, er det vanskelig å si noe om. Undersøkelser fra andre rettsområder kan tyde på at en dommers medlemskap hos en av partene i en sak kan være problematisk. For eksempel var det i Sovjetunionen krav om at alle dommere måtte være medlem i kommunistpartiet. Enkelte hevder at dommerne derfor oppfattet det som sin oppgave å ivareta statens interesser, og dermed ikke klarte å foreta nøytrale vurderinger. Påstanden blir underbygget med at frifinnelsesraten i straffesaker var ca. 1%, mens den i jursaker (der det ikke ble stilt krav om medlemskap i kommunistpartiet) var ca. 20%.¹²² Det er vanskelig å si noe om overføringsverdien fra slike undersøkelser til idrett, ettersom det neppe kan legges til grunn at et medlem av en lokal idrettsklubb føler samme tilhørighet til klubbens moderforening som det en sovjetisk kommunist følte til kommunistpartiet. Uansett er det vanskelig å se berettigelsen av et krav om medlemskap.

4.6 IBU Anti-Doping Hearing Panel (IBU ADHP)

4.6.1 Sammensetning

IBU ADHP består av en liste av juridiske eller medisinske eksperter. Styret i IBU utformer lista. Lederen av panelet må være «law expert». Alle medlemmene må være uavhengige av IBU.¹²³ Dette kravet tas på alvor, i form av at alle dommere som oppnevnes må svare på et skjema med 9 detaljerte spørsmål om mulige forbindelser til IBU eller tilknyttede foreninger. Oppnevne er betinget av negative svar på spørsmålene. Lista består i dag av 14 dommere.¹²⁴

Ved en konkret tvist velger lederen av panelet tre personer fra lista (han kan også utnevne seg selv). Minst et av medlemmene må være «law expert». Dommerne kan ikke ha vært involvert i saken tidligere, eller ha samme nasjonalitet som utøveren.¹²⁵

¹²² Lund (2012) s. 387-388. Statistikken må imidlertid leses med forbehold om at frifinnelsesraten generelt sett er høyere i jursaker enn ellers. At frifinnelsesraten her var eksepsjonelt lav, er likevel ikke til å komme bort fra

¹²³ IBU Anti-Doping Rules pkt. 8.1.2

¹²⁴ Solvang (a) (2018)

¹²⁵ IBU Anti-Doping Rules pkt. 8.1.3

4.6.2 Vurdering

Det er interessant at IBU, ved å stille strenge krav om at medlemmene av IBU ADHP må være uavhengige av IBU, har valgt en diametralt motsatt løsning av det NIF, og i praksis også FIS, har gjort. Fra et uavhengighetssynspunkt er det i mine øyne ikke tvil om at løsningen til IBU har flest gode grunner for seg.

Det må også betraktes som positivt at det stilles krav om at dommerne er juridiske eller medisinske eksperter.

4.7 Avsluttende vurderinger

Som avsnittene ovenfor viser, er verken voldgifts – eller foreningsdomstolene i dopingsaker en homogen gruppe.

Av foreningsdomstolene har man på den ene siden FIS Doping Panel, der det foreligger en i mine øyne uheldig sammenblanding mellom personer i styre og domsorgan. På den andre siden finnes IBU ADHP, som i hvert fall på papiret operer med nokså forbilledlige prinsipper for utnevning av dommere, ved at det er et særskilt krav om at dommerne ikke har tilknytning til IBU. Imellom har man NIFs Doms – og Appellutvalg, der det fremstår som unødvendig å stille krav om at dommerne er medlem av NIF (selv om den reelle betydningen som tidligere nevnt er vanskelig å si noe om).

Når det gjelder voldgiftsdomstolene er det klart at partene ikke står helt likt ved utnevning av dommere til verken CAS eller AAA. Det foreligger en strukturell skjevhet begge steder ved at foreningene har større indirekte innvirkning på oppnevningen av lista enn utøverne. Ideen med å bruke et uavhengig voldgiftsinstitutt fremfor et institutt som kan oppleves å ha bindinger til en av partene i en konkret sak, er interessant. I praksis er det likevel vanskelig å se at forskjellene i dette tilfellet blir store, ettersom dommerne er de samme.

På denne bakgrunn er det vanskelig å gi et entydig svar på spørsmålet om voldgiftsdomstolene i dopingsaker reelt sett er mer uavhengige av sakens parter enn foreningsdomstolene. Jeg er for eksempel ikke i tvil om at prosedyrene for utnevning av dommere i CAS er mer tillitsvekkende enn prosedyrene i FIS Doping Panel, men har vondt for å se at prosedyrene i IBU ADHP reelt sett fører til mindre uavhengige dommere enn prosedyrene i CAS.

En grunnleggende forskjell på foreningsdomstolene og voldgiftsdomstolene er det imidlertid at det alltid vil foreligge en strukturell skjevhet i foreningsdomstolene, mens

voldgiftsdomstolene etter forholdene kan være helt likestilte overfor sakens parter. For eksempel kunne en utlignet den nåværende skjevheten ved CAS ved å gi utøvere (f.eks. i form av en fagforening eller lignende) en rolle i oppnevningen av medlemmer til ICAS. Et annet alternativ kan være at partene får oppnevne hver sin dommer på helt fritt grunnlag, uten at dommerne trenger å stå på en forhåndsdefinert liste. Ulempen med en slik ordning kan imidlertid være økt bruk av mindre spesialiserte/kvalifiserte dommere.

5 Domstolskontroll av avgjørelser fra forenings – og voldgiftsdomstoler

5.1 Innledning

Spørsmålet i dette kapittelet er om de alminnelige domstolene kan overprøve en avgjørelse fra siste instans i det idrettslige system, og hvilke grunner som eventuelt kan føre til at en avgjørelse blir overprøvd. Jeg vil undersøke hvilke forskjeller som gjør seg gjeldende dersom siste instans er en foreningsdomstol, sammenlignet med situasjonen der siste instans er en voldgiftsdomstol. Spørsmålet er av praktisk betydning ettersom det varierer om siste instans organiseres som voldgift eller foreningsdomstol. For eksempel vil foreningsdomstolen NIFs appellutvalg være siste instans for en norsk amatørutøver,¹²⁶ mens voldgiftsdomstolen CAS er siste instans for norske topputøvere.¹²⁷ Som nevnt under pkt. 1.5 er drøftelsen av overprøving av voldgiftsdommer i dette kapittelet gjort under den tenkte forutsetning at CAS er en norsk voldgiftsdomstol.

I tilknytning til det overordnede spørsmålet om domstolskontroll av avgjørelser fra forenings- og voldgiftsdomstoler oppstår en rekke underspørsmål. Den dømmende makten til begge organtypene er et resultat av avtale mellom sakens parter. Avtaleslutningen finner for foreningsdomstolenes del i praksis sted gjennom såkalte selvdømmeklausuler, mens voldgiftsdomstolene utleder sin kompetanse fra såkalte voldgiftsklausuler.¹²⁸ Ved vurderingen av domstolskontroll av avgjørelser fra de to organtypene, må en derfor først ta stilling til om klausulene som organene utleder sin kompetanse fra, er gyldige. Dersom klausulene ikke er gyldige, kan foreningene ikke påberope seg det ekstra «vernet» mot domstolskontroll som klausulene kanskje gir. Dersom klausulene er gyldige, må en ta stilling til den betydning klausulene får for domstolenes prøvelsesrett. Klausulene kan tenkes å få betydning for prøvelsesretten på to nivåer. De kan føre til at en sak uten videre avvises fra domstolsbehandling, eller de kan føre til at domstolsbehandlingen blir mer begrenset enn det som ellers ville vært tilfelle.

Nedenfor vil jeg i pkt. 5.2 først drøfte vilkårene for at selvdømmeklausuler anses inngått, samt virkningene av en gyldig selvdømmeklausul. I pkt. 5.3 vil jeg foreta tilsvarende drøftelser for

¹²⁶ Avgjørelsen fra Appellutvalget kan riktignok ankes til CAS av visse ankeberettigede, men utøveren selv er ikke en av de ankeberettigede, jf. NIFs lov § 12-25

¹²⁷ NIFs lov § 12-25 (2) (a)

¹²⁸ Noen kaller også bruk av voldgift i idrettslig sammenheng for «selvdømme» ut fra den betraktning at idrettsforeningene selv har valgt voldgiftsinstitutt, men en slik begrepsbruk kan jeg ikke tiltre. Begrunnelsen er at voldgift som nevnt er kjennetegnet av at en tredjeperson avgjør tvisten

voldgiftsklausulene. I pkt. 5.4 ser jeg på hvordan prøvelsesretten overfor avgjørelser fra de to typer av organer kan slå ut på noen praktiske tilfeller som kan begrunne behov for overprøving. Til slutt vil jeg i pkt. 5.5 foreta en sammenlignende oppsummering.

5.2 Selvdømmeklausuler

5.2.1 Innledning

Foreningsdomstoler trer i kraft når det foreligger en tvist mellom foreningen og et medlem av foreningen.¹²⁹ I dopingsaker består tvisten av at utøveren ikke samtykker til den disiplinærstraff som foreningen i første omgang foreslår.¹³⁰ Foreningsdomstolenes kompetanse til å avgjøre tvisten følger av forenings vedtekter, som angir at foreningsdomstolen skal være tvisteløsningsorgan. I utgangspunktet er en avgjørelse fra en foreningsdomstol et ordinært foreningsvedtak. Hvorvidt de alminnelige domstolene kan overprøve et vedtak fra en foreningsdomstol, vil i et slikt tilfelle være fullt og helt bestemt av domstolenes alminnelige prøvelsesrett overfor foreningsvedtak. Som regel ønsker imidlertid foreninger med foreningsdomstoler at avgjørelsen fra foreningsdomstolen ikke skal være gjenstand for etterfølgende overprøving. For å minimere muligheten for etterfølgende overprøving, inngår foreningene derfor en avtale med medlemmene om at foreningsvedtak ikke skal kunne prøves av de alminnelige domstolene. En slik avtale kalles for en *selvdømmeklausul*. Selvdømmeklausulen inngås som regel ikke individuelt, men finnes i forenings vedtekter, ofte i samme setning som angir at foreningsdomstolen er tvisteløsningsorgan. Medlemmet antas da å ha samtykket til selvdømmeklausulen ved innmelding i foreningen.

Dersom det foreligger en selvdømmeklausul, kan mulighetene for overprøving av foreningsvedtaket tenkes å være forskjellig sammenlignet med situasjonen der det ikke foreligger en selvdømmeklausul. Domstolenes prøvelsesrett vil jo i et slikt tilfelle ikke bare være påvirket av den alminnelige prøvelsesretten overfor foreningsvedtak. Prøvelsesretten må også vurderes i lys av at det foreligger en avtale om at domstolsprøving skal være avskåret.

¹²⁹ De kan også tre i kraft dersom det foreligger en tvist mellom medlemmene, men den situasjonen er ikke aktuell i dette tilfellet

¹³⁰ I praksis trer dette primære vedtaket helt i bakgrunnen dersom det er åpenbart at utøveren er uenig – og det vil som regel være tilfelle. Vedtaket fra domsorganet er derfor normalt det eneste av betydning, men det er likevel grunn til å holde på det formelle utgangspunktet som følger av WADC s. 46

Som nevnt i pkt. 5.1 melder det seg en rekke underspørsmål i tilknytning til slike klausuler. Nedenfor vil jeg drøfte spørsmålene som knytter seg til form, tolkning, vedtakelse og klausulen som mulig avvisningsgrunn.

5.2.2 Form og tolkning

For selvdømmeklausuler gjelder ingen særlige formkrav, f.eks. at det må inngås skriftlige avtaler. I relasjon til formkravet er derfor en vedtektsbestemmelse tilstrekkelig.¹³¹

Hva gjelder tolkningsspørsmålet, her forstått som et spørsmål om hvor klar ordlyden må være for at det kan legges til grunn at klausulen pretenderer å avskjære domstolsadgang, er utgangspunktet klart. En vedtektsbestemmelse som for eksempel angir at «Domsutvalget dømmer i siste instans. Domsutvalgets avgjørelse kan ikke bringes inn for de alminnelige domstolene», må utvilsomt tolkes som en angivelse av at domstolsprøving er avskåret.¹³² I den juridiske teori er det imidlertid en diskusjon om hvordan en vedtektsbestemmelse som f.eks. bare angir at en foreningsdomstols avgjørelse skal ha «endelig virkning» i alminnelighet skal forstås. Bestemmelsen kan enten forstås slik at den bare sikter til at foreningsdomstolen er siste instans innenfor foreningen, med fri adgang til etterfølgende overprøving ved de alminnelige domstoler, eller så kan den forstås slik at den også gir anvisning på at det ikke skal finne sted etterfølgende domstolsprøving.¹³³

Et eksempel på en slik vedtektsbestemmelse finnes i NIFs lov § 1-4. Her heter det at:

«Tvister med tilknytning til NIF og underliggende organisasjonsledd skal så langt det er mulig med endelig virkning løses innen organisasjonens styre og dømmende organer».

Andersen mener at det ikke kan være tvil om at formuleringen «med endelig virkning» i NIFs lov bare sikter til at avgjørelser fra NIFs foreningsdomstoler er endelige i form av at de ikke kan prøves av andre organer i NIF, og at formuleringen ikke berører forholdet til etterfølgende domstolsprøving.¹³⁴

¹³¹ Dette følger av høyesterettspraksis. Se f.eks. Rt-1929-552, der en selvdømmeklausul i vedtektene ble akseptert

¹³² Jf. lignende eksempel i Woxholth (2008) s. 538

¹³³ Se f.eks. Woxholth (2008) s. 538, som mener at det er vanskelig å gi et generelt svar, og Andersen (2012) s. 288 og 289, som er langt mer kategorisk i retning av at formuleringen ikke berører forholdet til domstolene

¹³⁴ Andersen (2012) s. 289: «Ingen har vel noen gang ment at man av den grunn er avskåret fra å gå til søksmål om en avgjørelse fra NIFs appellutvalg». For ordens skyld presiserer jeg at det bare er formuleringen «med endelig virkning» Andersen sikter til her. Formuleringen «så langt det er mulig» omtales ikke

Det er vanskelig å se hva Andorsens standpunkt bygger på ettersom han ikke grunngir det. Ordlyden i seg selv kan riktignok åpne for begge alternativer, men den mest naturlige språklige forståelsen av at noe har «endelig virkning» er etter mitt syn at det ikke skal foreligge noen form for etterfølgende prøving. Det ser også ut til at NIF er av denne oppfatning, for i kommentaren til NIFs lov § 1-4 står det at «Bestemmelsen fastslår at vedtak innen NIF [...] i utgangspunktet er endelige og ikke uten videre kan prøves for de alminnelige domstoler utenfor idretten. Dette omfatter straffesaker (inkl. dopingsaker)».¹³⁵

Også i underrettspraksis er lignende tolking lagt til grunn, jf. LB-2001-3808 (tidligere omtalt under pkt. 2.3.3). I den saken stod det i en vedtektsbestemmelse at en foreningsdomstol var «[...] den høyeste dømmende myndighet for *endelig avgjørelse* av de tvistigheter som kan oppstå [...]» (min kursivering). Lagmannsretten var ikke i tvil om at meningen med denne bestemmelsen var å avskjære alminnelige domstolars mulighet for overprøving av foreningsdomstolens avgjørelse.¹³⁶

Etter dette legges det til grunn at formuleringen «med endelig virkning» normalt er tilstrekkelig til at det kan sies å foreligge en selvdømmeklausul. Det medfører at vedtektsbestemmelsen i NIFs lov § 1-4 er en selvdømmeklausul.¹³⁷

5.2.3 Vedtakelse

Spørsmålet her er om det må stilles noen særskilte krav for at en vedtektsbestemt selvdømmeklausul skal anses som vedtatt i foreningsforhold.

Høyesterett har i flere saker ansett selvdømmeklausuler i vedtekter som vedtatt av foreningsmedlemmet.¹³⁸ I disse avgjørelsene er det ikke tegn til at det må stilles særskilte krav til vedtakelsen. Woxholth åpner for at det muligens kan stilles strengere krav dersom medlemskapet har økonomiske eller velferdsmessige konsekvenser, men at det vil være vanskelig å vinne frem med et slikt synspunkt dersom ordlyden er klar.¹³⁹ I underrettspraksis finnes eksempler på NIFs selvdømmeklausul har blitt ansett som vedtatt ved innmelding. Et ferskt eksempel er TOSLO-2014-33300, som gjaldt en tvist mellom en ishockeyklubb og

¹³⁵ Kommentartutgave til NIFs lov (udatert)

¹³⁶ LB-2001-3808: «Lagmannsretten finner det ikke tvilsomt at dette er en «selvdømmeklausul», slik at overprøving ved de alminnelige domstoler i utgangspunktet er avskåret»

¹³⁷ At NIF i 2011 tilføyde ordene «så langt det er mulig» ut fra den betraktning at den tidligere ordlyden var misvisende fordi selvdømmeklausuler ikke ubetinget blir respektert, jf. kommentartutgaven til NIFs lov, endrer ikke på mitt prinsipielle standpunkt

¹³⁸ To eksempler er Rt. 1914 s. 1004 (s. 1005) og Rt. 1929 s. 552

¹³⁹ Woxholth (2008) s. 537.

Norges Ishockeyforbund. Den nåværende selvdømmeklausulen i NIFs lov § 1-4 ble ansett som vedtatt uten nærmere diskusjon.

Et særskilt moment ved selvdømmeklausulen til NIF, er imidlertid at den ikke kommer direkte til uttrykk i vedtektene til de foreningene som utøverne er direkte medlem av. I motsetning til f.eks. en ishockeyklubb,¹⁴⁰ er jo ikke utøverne direkte medlem av NIF, men av idrettslagene. Idrettslagenes vedtekter følger en standardmal fra NIF.¹⁴¹ I lovnormen § 2 (4) heter det riktignok at «NIFs regelverk gjelder for idrettslaget uavhengig av hva som måtte stå i idrettslagets egen lov», men lovnormen sier ikke i seg selv noe om selvdømmeklausulen. Selvdømmeklausulen kan bare finnes ved lesning av NIFs lov.

Så vidt meg bekjent har ikke betydningen av slike indirekte selvdømmeklausuler i relasjon til vedtakelseskravet blitt problematisert i norske rettssaker. Gjeldende rett er nok at en selvdømmeklausul i en vedtektsbestemmelse, herunder NIFs lov § 1-4, må anses som vedtatt ved innmelding i en forening, selv om klausulen bare indirekte kommer til uttrykk i underforeningens vedtekter.

5.2.4 Selvdømmeklausuler som avvisningsgrunn?

Spørsmålet i det følgende er om en vedtatt selvdømmeklausul er en selvstendig avvisningsgrunn. Med det sikter jeg til om domstolene uten videre vil avvise en sak fra realitetsbehandling fordi partene har inngått en avtale om at domstolsprøving skal være avskåret, på samme måte som de vil avvise et søksmål dersom gjenstanden for søksmålet ikke er et «rettskrav» etter tvl. § 1-3.

Den tradisjonelle oppfatningen i teorien er at en selvdømmeklausul aldri kan avskjære enhver prøvelse. Synspunktet er at domstolene alltid kan prøve om det hefter visse ugyldighetsgrunner ved vedtaket. Den tradisjonelle oppfatningen i teorien er basert på høyesterettspraksis.¹⁴² Et eksempel på en høyesterettsdom som gir uttrykk for dette prinsippet, er Rt. 1934 s. 490. Her ble et medlem av en agentforening dømt av det kompetente foreningsorgan til å betale erstatning på grunn av et påstått brudd på foreningens regler. I foreningens vedtekter stod det at foreningsorganets beslutning var «endelig». Høyesterett var enig i at vedtektene medførte at «vedkommende medlem var forpliktet til at rette sig etter

¹⁴⁰ NIFs lov kapittel 10

¹⁴¹ Lovnorm for idrettslag (2015)

¹⁴² Woxholth (2008) s. 544 fremhever blant annet Rt. 1914 s. 649 og Rt. 1928 s. 1195. Av samme side fremgår det at Hov er noe uenig i hvordan dommene skal forstås, men begge er enige i at vedtak til en viss grad kan overprøves til tross for en selvdømmeklausul

beslutningen uten at kunne forelegge saken for domstolene», men uttalte like etterpå at «Det er en selvfølge at vedkommende avgjørelse for at være bindende maa være truffet i en sak, som etter lovene henhører under vedkommende myndigheters kompetanse».

Tilsvarende prinsipp er i underrettspraksis anvendt på selvdømmeklausuler på idrettens område. Et eksempel er LB-2001-3808 (tidligere omtalt under pkt. 2.3.3 og pkt. 5.2.2), der det var spørsmål om et vedtak om åtte måneders utestengelse kunne overprøves av domstolene selv om det eksisterte en selvdømmeklausul. Lagmannsretten uttalte at selvdømmeklausulen medførte at «overprøving ved de alminnelige domstoler i utgangspunktet er avskåret», men at også der det foreligger en selvdømmeklausul kan «visse sider ved de aktuelle vedtak (...) overprøves». Videre uttalte lagmannsretten at «Det følger av dette at det ikke er grunnlag for avvisning av saken på grunn av selvdømmeklausulen». Tilsvarende argumentasjon og løsning ble lagt til grunn i LB-1996-2903, som gjaldt et vedtak om 3 måneders utestengelse av en travhesttrener.

Rettstilstanden i disse dommene er altså at domstolene alltid kan prøve om det hefter visse ugyldighetsgrunner ved et foreningsvedtak, selv om det foreligger en selvdømmeklausul. Begrunnelsen er at domstolene anser det for nødvendig å føre en viss kontroll med at selvdømmeklausuler ikke misbrukes.

På den andre siden finnes det en høyesterettsavgjørelse knyttet til en idrettslig tvist som muligens går på tvers av det tradisjonelle synspunkt om at selvdømmeklausuler ikke er en ubetinget avvisningsgrunn. I Rt. 1989 s. 773 (tidligere omtalt under pkt. 3.2) hadde en fotballdommer blitt strøket av listen som dommer i fotballkretsen. I fotballforbundets vedtekter var det en selvdømmeklausul. Fotballdommeren anla sak for de alminnelige domstolene for å få kjent vedtaket ugyldig. Det fremgår ikke av kjennelsen fra Høyesterett hvilke konkrete ugyldighetsgrunner fotballdommeren påberopte seg. Dette gjør det i seg selv vanskelig å fastslå rekkevidden av kjennelsen, for Høyesterett anser seg som nevnt ovenfor bare kompetent til å prøve visse ugyldighetsgrunner knyttet til selvdømmevedtak. Forutsatt at fotballdommeren påberopte seg noen av de ugyldighetsgrunner som Høyesterett ellers har ansett seg kompetent til å prøve, noe som vel ikke er urimelig å anta,¹⁴³ er kjennelsen interessant. Tingretten og lagmannsretten hadde nemlig bygget på at «selvdømmeklausulen (...) er til hinder for at tvisten kan prøves av domstolene». Høyesterett kunne «i det vesentlige (...) slutte seg til deres begrunnelse», og tilføyde at «en tvist om en fotballdommers skikkethet ikke [er] av en slik art at det er grunnlag for å tilsidesette selvdømmebestemmelsen

¹⁴³ Woxholth (2008) s. 561 ser ut til å forutsette dette

i forbundets lover». Begrunnelsen er etter mitt syn uklar, fordi den kan tolkes på i hvert fall tre ulike måter.

Den første mulige tolkingen er at begrunnelsen må forstås som en henvisning til at tvisten i dette tilfellet ikke var et «rettskrav», og at domstolene av den grunn ikke kunne realitetsbehandle søksmålet. Til støtte for denne tolking er det forhold at partenes anførsler hovedsakelig var knyttet til kravet om «rettslig interesse» i tvistemålsloven § 54. I deler av juridisk teori er det tatt til orde for at det er dette Høyesterett må ha siktet til.¹⁴⁴ På den andre siden er jo rettskravsspørsmålet et ganske annet spørsmål enn spørsmålet om selvdømmeklausuler som selvstendig avvisningsgrunn. Det har vel formodningen mot seg at Høyesterett blander to så prinsipielt ulike spørsmål.

For det andre kan begrunnelsen forstås slik at rene skikkethetsvurderinger er vurderinger som domstolene, selv om det ikke foreligger noen særskilt avvisningsgrunn i form av selvdømmeklausuler eller manglende «rettskrav», ikke vil overprøve. I så fall er det ikke selvdømmeklausulen som sådan som hindrer domstolsprøving, men det faktum at domstolene uansett ikke prøver skikkethetsvurderinger (og dermed blir *resultatet* at selvdømmeklausulen ikke settes til side). Det er mulig at dette er den mest rimelige forståelsen av kjennelsen, ettersom en slik løsning virker fornuftig de lege ferenda, og ettersom Høyesterett selv ikke *direkte* sier noe annet enn at det ikke «var grunnlag for å tilsidesette selvdømmebestemmelsen» (og det er jo ikke ensbetydende med at selvdømmebestemmelsen i seg selv var avgjørende). Det er likevel ikke til å komme bort fra at dette tolkningsalternativet ikke er språklig forenlig med Høyesteretts tilslutning til lagmannsrettens uttalelse om at «selvdømmeklausulen i Norges Fotballforbunds vedtekter er til hinder for at tvisten kan prøves av domstolene».

En tredje mulig forståelse er at Høyesterett faktisk mener at selvdømmeklausulen i seg selv er til hinder for domstolsprøving. Dersom fotballdommeren påberopte seg ugyldighetsgrunner som Høyesterett ellers anser seg kompetent til å prøve, er dette i så fall en litt oppsiktsvekkende avgjørelse. Da er jo rettstilstanden at selvdømmeklausuler i tilknytning til visse tvister er en ubetinget avvisningsgrunn. Spørsmålet blir i så fall hvilke tvister som er omfattet av denne regelen.

I juridisk teori er det tatt til orde for at rettstilstanden beskrevet ovenfor muligens gjelder for tvister av «hobbypreget art».¹⁴⁵ Dette er begrunnet med at avvisningen i Rt. 1989 s. 773

¹⁴⁴ Jensen (2000) s. 82 tar uttalelsen om tvistens «art» til inntekt for at avgjørelser om fotballdommeres skikkethet ikke er «rettskrav»

¹⁴⁵ Woxholth (2008) s. 561

«synes å ha vært»¹⁴⁶ at fotballdommerens karriere som dommer var av liten økonomisk betydning. Det premisset er i mine øyne ikke åpenbart. Riktignok var NFFs anførsler for avvisning sterkt knyttet til at de økonomiske konsekvensene for dommeren var små, men Høyesterett selv nevner bare «skikkethets»-momentet. De økonomiske sidene av saken nevnes ikke med ett ord. Skulle man imidlertid legge til grunn Woxholths premiss om at «hobbypreget» var avgjørende for Høyesterett, blir jo resultatet at også utelukkelse av amatørutøvere på grunn av brudd på dopingreglene kan være omfattet av den mulige regelen om at selvdømmeklausuler i visse tilfeller er en ubetinget avvisningsgrunn.

Ettersom ordlyden i kjennelsen er såpass flertydig, premissene for ugyldighetssøksmålet ikke kommer klart nok frem, og selve begrunnelsen neppe var avgjørende for det resultat Høyesterett trolig uansett ville kommet til,¹⁴⁷ bør en i mine øyne være varsom med å trekke sikre slutninger fra kjennelsen. All den rettspraksis som trekker i motsatt retning av den mulige forståelsen av Rt. 1989 s. 773, må klart nok være av større rettskildeværdi enn den ene uklare kjennelsen.

Etter dette blir svaret mitt at en selvdømmeklausul ikke er en avvisningsgrunn i den forstand at domstolene automatisk må avvise en sak fra realitetsbehandling så lenge det kan påvises at den tvisten saken gjelder er omfattet av en selvdømmeklausul. Dette gjelder uansett sakens karakter.¹⁴⁸ Riktignok vil domstolene som regel respektere en slik avtale i form av at de ikke foretar noen overprøving, men avtalen er ikke bindende for domstolene.

5.2.5 Retningslinjer for prøvelsesretten

Analyser av høyesterettspraksis viser at domstolene prøver gyldigheten av foreningsvedtak fattet i medhold av en selvdømmeklausul i nokså lik utstrekning som de prøver foreningsvedtak uten selvdømmeklausul.¹⁴⁹ Det kan virke merkelig at selvdømmeklausuler sånn sett ikke tillegges vekt, verken som selvstendig avvisningsgrunn eller som en begrensende faktor på hvilke sider av en avgjørelse som kan prøves, men rettstilstanden må forstås på bakgrunn av at domstolene i alminnelighet er tilbakeholdne med å overprøve alle sider av et foreningsvedtak. Man får dermed et sammenfall av at domstolene på den ene siden fører kontroll med at avtaler som pretenderer å avskjære domstolsprøving ikke misbrukes, og

¹⁴⁶ Woxholth (2008) s. 561

¹⁴⁷ Det forelå også en avtale om voldgift som Høyesterett i et etterfølgende obiter dictum uttalte at trolig uansett ville avskjære søksmålsadgangen

¹⁴⁸ Selvsagt forutsatt at øvrige prosessforutsetninger er oppfylt

¹⁴⁹ Woxholth (2008) s. 541-542 og s. 560. Noen sentrale dommer er Rt. 1914 s. 649, Rt. 1928 s. 1195, Rt. 1934 s. 490. Det vil føre for langt å gå i detalj i dommene her. Se Woxholth (2008) s. 541 - 560

på den andre siden av at domstolene generelt sett i stor grad har innrømmet foreningene en rett til såkalt selvstyre.¹⁵⁰ Det avgjørende blir etter dette hvilke sider av et vanlig foreningsvedtak domstolene overprøver.

En uttalelse i Rt. 1979 s. 468 er oppsummerende.¹⁵¹ Her ble det uttalt at Høyesterett som regel kan prøve om et vedtak har «hjemmel i gyldig vedtektsbestemmelse», om «saksbehandlingen har vært forsvarlig», om «avgjørelsen bygger på et riktig faktisk grunnlag», og «om det er tatt utenforliggende hensyn». Domstolene prøver derimot ikke «den skjønnsmessige avgjørelse».

5.3 Voldgiftsklausuler

5.3.1 Innledning

Ettersom voldgiftsklausuler i foreningssammenheng i likhet med selvdømmeklausuler som regel finnes i foreningens vedtekter, melder de samme spørsmål som ovenfor seg her.

5.3.2 Form og tolkning

I voldgiftsloven § 10 står det at partene kan «avtale voldgift». I den gamle tvistemålsloven § 452 første ledd var formuleringen at «voldgiftsavtalen maa ingaaes skriftlig». Det følger av forarbeidene til voldgiftsloven at denne endringen medfører at det ikke lenger stilles formkrav til inngåelsen av voldgiftsavtaler.¹⁵² Dette betyr at det i relasjon til formkravet ikke er noe i veien for å innta en voldgiftsklausul i vedtektene til en forening.

Når det gjelder tolkningsspørsmålet, altså hvor klar ordlyden må være for at det kan legges til grunn at det dreier seg om voldgift, kan en vedtektsbestemt voldgiftsklausul by på noen særlige spørsmål. Det foreligger riktignok åpenbart ingen tolkningstvil dersom vedtekten f.eks. klart angir at «Tvister skal løses ved voldgift». I NIFs lov finnes imidlertid ingen slik formulering. Ordet «voldgift» er overhodet ikke nevnt. Den eneste måten å finne ut at avgjørelser fra Doms – og Appellutvalget etter omstendighetene kan ankes til en voldgiftsdomstol på, er å lese ankereglene i NIFs lov § 12-25. Av denne bestemmelsen følger det at visse avgjørelser kan ankes til «CAS». For å vite at NIFs lov inneholder en

¹⁵⁰ Retten til selvstyre er igjen begrunnet med at medlemmene ved innmelding har brukt sin avtalefrihet til å underlegge seg foreningens myndighet, jf. Woxholth (2008) s. 497-498

¹⁵¹ Uttalelsen var ikke avgjørende for resultatet i denne saken, men var basert på en rekke andre dommer fra Høyesterett, og må således antas å gi uttrykk for gjeldende rett

¹⁵² NOU 2011: 33 pkt. 8.6.2

voldgiftsklausul, må en med andre ord ha kjennskap til at «CAS» er en voldgiftsdomstol. Spørsmålet er om dette er en tilstrekkelig klar formulering.

En sentral kjennelse i tilknytning til tolkningsspørsmålet er Rt. 1985 s. 239. Her hadde to parter i forbindelse med et rettsforlik i en ekteskapstvist avtalt at «hustruen overtar den felles bolig til takst. Taksten avholdes av to takstmenn hvorav partene oppnevner hver sin. Taksten er endelig og bindende for begge parter». I tilknytning til spørsmålet om dette var en voldgiftsavtale, uttalte Høyesterett at lagmannsretten ikke hadde gjort noen feil da den kom til at det dreide seg om voldgift selv om ordet «voldgift» ikke var brukt. Det avgjørende var at partene hadde blitt enige om å «henskyte tvistespørsmålet til «privat» avgjørelse som skulle være endelig og bindende for de respektive». Av dette kan det slutes at bruken av ordet «voldgift» ikke er en forutsetning for at det kan legges til grunn at det dreier seg om voldgift.

På denne bakgrunn må det være klart at angivelsen av «CAS» som ankeinstans er tilstrekkelig til at det kan sies å foreligge en voldgiftsklausul i NIFs lov, ettersom ordet «CAS» viser til et bestemt voldgiftsinstitutt. Jeg ser likevel ingen grunn til at ikke NIF for ryddighetens skyld kunne presisert voldgiftsklausulen ytterligere.

5.3.3 Vedtakelse

Spørsmålet her er om vedtektsbestemte voldgiftsklausuler i foreningsforhold byr på særlige problemer i relasjon til vedtakelseskravet.

Det finnes visstnok ingen høyesterettsavgjørelse som direkte løser spørsmålet, men rettstilstanden anses likevel i hovedsak som avklart.¹⁵³ Bakgrunnen for dette er at det tidligere nevnte skriftlighetskravet i tvistemålsloven § 452 første ledd ble fjernet med den nye voldgiftsloven. En av grunnene for å fjerne skriftlighetskravet, var at man ikke ville videreføre rettstilstanden som blant annet kom til uttrykk i Rt. 1999 s. 1532. Her ble en voldgiftsklausul i vedtektene til samvirkeforetaket TINE underkjent fordi skriftlighetskravet ikke var oppfylt. I forarbeidene til den nye voldgiftsloven spurte utvalget seg selv om voldgiftsklausulen til TINE ville blitt godkjent dersom det ikke hadde foreligget et skriftlighetskrav. Etter utvalgets mening kunne det «ikke være tvilsomt at dette spørsmålet ville ha måttet besvares med ja, og at det også er gode reelle grunner for å akseptere slike voldgiftsavtaler».¹⁵⁴ I teorien er det antatt at dette synspunktet må ha gyldighet også for

¹⁵³ Woxholth (2008) s. 506

¹⁵⁴ NOU 2011: 33 pkt. 8.6.3

foreninger, selv om TINE-kjennelsen som forarbeidene diskuterte gjaldt et samvirkeforetak.¹⁵⁵

Selv om vedtektsbestemte voldgiftsklausuler i foreningsforhold etter dette som hovedregel må anses som vedtatt ved innmelding i foreningen, er det et særlig moment ved voldgiftsklausuler at de betraktes som et avkall på retten til domstolsbehandling etter EMK art. 6. nr. 1.¹⁵⁶ Dette i motsetning til selvdømmeklausuler, som ikke har samme formelle status.¹⁵⁷ På den bakgrunn kan det spørres om det må stilles særlige krav til graden av frivillighet ved tilslutning til voldgiftsklausulen.¹⁵⁸ «Frivillighet» kan i denne sammenheng ikke forstås som en binær tilstand som kan besvares med «ja» eller «nei», men må ses på som et spekter av ulike grader, der spørsmålet blir hvor grensen skal trekkes i hvert tilfelle.¹⁵⁹

I dopingsaker er dette spørsmålet aktuelt fordi samtykke til voldgift er en forutsetning for å delta i idrettskonkurranser. En profesjonell idrettsutøver er således tvunget til å akseptere en voldgiftsklausul dersom hun skal fortsette å være profesjonell. Spørsmålet blir dermed om samtykket er frivillig nok til at voldgiftsklausulen kan anses som vedtatt.

Dette spørsmålet ble aktualisert i tysk høyesterett (BGH) i den tidligere omtalte saken ISU v. Pechstein. Det var klart at Pechstein formelt sett hadde underskrevet en voldgiftsavtale. Pechstein anførte likevel at avtalen ikke var vedtatt fordi avtalen ikke var forhandlingsbar, og fordi hun på grunn av ISUs monopol innen skøytesporten ikke hadde annet valg enn å akseptere avtalen. Spørsmålet for BGH var om en slik form for tvungen voldgift kan sies å være inngått frivillig.¹⁶⁰

BGH la til grunn at et slikt spørsmål ikke kan besvares generelt, men at grunnleggende rettigheter må veies mot hverandre i hvert tilfelle. I denne saken stod avveiningen mellom på den ene siden den profesjonelle utøvers rett til å utøve yrket sitt, og på den andre siden forbundets rett til autonomi (herunder retten til å sikre ensartede prosedyrer og rettspraksis).¹⁶¹

¹⁵⁵ Woxholth (2008) s. 507

¹⁵⁶ Berg (2006) s. 130

¹⁵⁷ En dom som gir uttrykk for at selvdømme- og voldgiftsklausuler ikke kan likestilles, er Rt. 1999 s. 1532. Her ble det uttalt at «En voldgiftsklausul i et selskaps eller en forenings vedtekter kan ikke sammenlignes med en selvdømmeklausul.»

¹⁵⁸ Berg (2006) s. 130-131

¹⁵⁹ Lindholm (2012) s. 160

¹⁶⁰ ISU v. Pechstein pkt. 55 og 56

¹⁶¹ ISU v. Pechstein pkt. 57-59

I denne avveiningen var det for BGH sentralt at ordningen med CAS som voldgift medfører flere fordeler. CAS sikrer ensartede prosedyrer for pådømmelse, ensartet anvendelse av antidopingreglene, spesialistkunnskap, hurtige avgjørelser og mulighet for internasjonal fullbyrdelse. Dette kommer ikke bare forbundene, men også utøverne, til gode. Videre var det et poeng at utøvere har en viss adgang til å angripe en dom fra CAS med ugyldighetssøksmål for alminnelige sveitsiske domstoler. Det var også et poeng at lovgivningen generelt tillater en viss grad av tvungen voldgift (fordi det anses hensiktsmessig), og at Tyskland har anerkjent WADC ved ratifisering av UNESCOs antidopingkonvensjon.¹⁶²

Resultatet av avveiningen ble at tvungen voldgift i dette tilfellet var tillatt. Resultatet ble det samme i Pechsteins etterfølgende søksmål i EMD i saken Mutu and Pechstein v. Switzerland.¹⁶³ Rettstilstanden kan vel sammenfattes til at tvungen voldgift er akseptabelt dersom hensynene som begrunner tvangen er gode nok.

Prinsipielt sett synes denne løsningen å være velbegrunnet. Dersom ethvert ikke-forhandlingsbart vilkår for deltakelse i idrett skulle bli betraktet som uakseptabel tvang, ville det i praksis bli vanskelig å styre idrettslig virksomhet. Poenget er at det er forskjell på å inneha en dominerende stilling, og på å misbruke stillingen.¹⁶⁴

Etter dette må det legges til en grunn at en vedtektsbestemt voldgiftsklausul i idrettslig sammenheng som hovedregel må anses som vedtatt ved innmelding i en forening, selv om voldgiftsklausulen er tvungen.

5.3.4 Voldgiftsklausuler som avvisningsgrunn?

Spørsmålet om eksistensen av en gyldig voldgiftsklausul leder til at en etterfølgende sak for de alminnelige domstoler må avvises, kan besvares langt kortere enn tilsvarende spørsmål om selvdømmeklausuler. Det skyldes at avvisningsspørsmålet følger av lovgivningen, ikke av ulovfestet rett.

I voldgiftsloven § 6 står det at domstolene bare har myndighet til å behandle eller treffe avgjørelse i tvister som hører under voldgift «der det følger av loven her», av voldgiftsloven § 45 følger det at en voldgiftsdom skal «anerkjennes og kunne fullbyrdes», og av voldgiftsloven § 42 følger det at en voldgiftsdom bare kan «settes til side som ugyldig av domstolene

¹⁶² ISU v. Pechstein pkt. 59-63

¹⁶³ Cisneros (2018). Men EMD understreket at voldgiftsdomstolen må oppfylle kravene i EMK art. 6 nr. 1 dersom slik tvungen voldgift skal aksepteres

¹⁶⁴ Lindholm (2016) s. 113

gjennom et søksmål etter §§ 43 og 44». Selv om det ikke finnes noen lovbestemmelse som uttrykkelig sier at et krav som allerede er avgjort i en voldgiftsdom skal avvises fra etterfølgende domstolsbehandling, anses dette for å være en selvfølgelig konsekvens av lovens system.¹⁶⁵ Dette er også klart forutsatt i forarbeidene.¹⁶⁶

Etter dette er det klart at eksistensen av en gyldig voldgiftsklausul er en avvisningsgrunn. Etterfølgende overprøving av en avgjørelse fra en voldgiftsdomstol kan bare skje på den måten lovgivningen foreskriver.

5.3.5 Retningslinjer for prøvelsesretten

De konkrete ugyldighetsgrunnene som kan lede til at en voldgiftsdom blir kjent ugyldig følger av voldgiftsloven § 43. Voldgiftsloven § 43 første ledd bokstav a reiser ingen særlige spørsmål i dopingsaker forutsatt at voldgiftsavtalen er gyldig inngått. Første ledd bokstav b og c og andre ledd bokstav a reiser heller ingen særlige spørsmål for dopingsaker. Jeg går derfor ikke nærmere inn på disse ugyldighetsgrunnene.

De aktuelle ugyldighetsgrunnene er etter dette begrenset til voldgiftsloven § 43 første ledd bokstav d om at voldgiftsretten har hatt en «uriktig sammensetning», første ledd bokstav e om at «saksbehandlingen strider mot loven eller partenes avtale» og andre ledd bokstav b om at voldgiftsdommen virker «støtende på rettsordenen (ordre public)».

5.4 Prøvelsesretten anvendt på noen typetilfeller

5.4.1 Innledning

Av drøftelsene ovenfor er det klart at en voldgiftsdom er en avgjørelse som de alminnelige domstolene i utgangspunktet ikke har mulighet til å overprøve, men at overprøving kan skje på de vilkår som loven foreskriver. På den andre siden er en avgjørelse fra en foreningsdomstol en avgjørelse som domstolene i utgangspunktet står fritt til å overprøve, men som domstolene i praksis avstår fra å prøve fullt ut. Spørsmålet i det følgende er hvilken virkning denne grunnleggende forskjellen medfører.

Jeg vil drøfte spørsmålet ved å se på hvorvidt ugyldighetsgrunnene som følger av voldgiftsloven og ulovfestet foreningsrett kunne blitt anvendt på noen typiske innvendinger

¹⁶⁵ Berg (2006) s. 109

¹⁶⁶ NOU 2001:33 pkt. 8.10.1: «(...) avgjørelsen har samme virkning som en rettskraftig dom (...)»

fra en utøver som fremmer et ugyldighetssøksmål mot en avgjørelse om sanksjoner for brudd på dopingreglene. For ordens skyld vil jeg presisere at jeg hovedsakelig ser på om ugyldighetsgrunnene er anvendelige som argumenter mot avgjørelsen. Hva som skal til for at en feil leder til ugyldighet, herunder om det gjelder et årsakskrav og hvor strengt årsakskravet i så fall er, må jeg av hensyn til oppgavens omfang avgrense mot.

5.4.2 Urimelig streng reaksjon

Spørsmålet her er om en utøver kan få dom for at en avgjørelse fra en voldgifts- eller foreningsdomstol er ugyldig fordi reaksjonen er urimelig streng, f.eks. fordi det ikke er samsvar mellom regelbruddet og sanksjonen.¹⁶⁷

For en voldgiftsdom vil det eneste alternativet være «ordre public»-regelen i voldgiftsloven § 43 andre ledd bokstav b. Det følger av forarbeidene at bestemmelsen skal «tolkes restriktivt».¹⁶⁸ Det er ikke meningen at den skal fungere som hjemmel for overprøving av voldgiftsdommer. I teorien er det antatt at selv ikke voldgiftsdommer der resultatet er i strid med Grunnloven trenger å være i strid med ordre public,¹⁶⁹ og det finnes visstnok ingen eksempler på ugyldighet pga. ordre public i nyere skandinavisk rettspraksis.¹⁷⁰ På denne bakgrunn må det anses som teoretisk mulig, men i praksis tilnærmet umulig, å vinne frem med en slik påstand mot en voldgiftsavgjørelse.

Dersom avgjørelsen er avsagt av en foreningsdomstol, vil det aktuelle alternativet være «utenforliggende hensyn». Det er i teorien antatt at dette alternativet også omfatter andre former for myndighetsmisbruk, slik som kvalifisert urimelige vedtak.¹⁷¹ Terskelen for hva som er «kvalifisert urimelige vedtak» er nok noe lavere enn terskelen for ordre public, men det vil trolig være vanskelig å vinne frem også på dette punkt, ettersom proporsjonalitetsprinsippet i stor grad ser ut til å bli betraktet som tilstrekkelig innbakt i WADC.¹⁷² Så lenge vedtaket holder seg innenfor rammene i WADC, vil det derfor trolig ikke være noen forskjell på et foreningsvedtak og en voldgiftsdom på dette punkt.

¹⁶⁷ En lignende problemstilling var aktuell i Johaug-saken, der Johaug's advokat sa at de vurderte å anke CAS-dommen til sveitsisk høyesterett fordi de mente den var «grovt uproporsjonal», jf. Selliaas (2017)

¹⁶⁸ NOU 2001:33 pkt. 8.11

¹⁶⁹ Berg (2006) s. 327

¹⁷⁰ Woxholth (2013) s. 893

¹⁷¹ Woxholth (2008) s. 531

¹⁷² Solvang (b) (2018) s. 13

5.4.3 Partisk dommerpanel

Spørsmålet her er om en utøver kan få dom for et ugyldighetssøksmål basert på at dommerpanelet i voldgifts – eller foreningsdomstolen ikke oppfylte kravene til uavhengighet og upartiskhet i WADC art. 8.1.

For voldgiftsdommenes del vil alternativet om «uriktig sammensetning» i voldgiftsloven § 43 første ledd bokstav d være anvendelig, ettersom dette vilkåret også omfatter avtalte krav til dommerne.¹⁷³ Det er imidlertid et poeng at eventuelle innsigelser fort kan gå tapt etter voldgiftsloven § 15, som slår fast at innsigelse mot en voldgiftsdommer skal behandles under voldgiftsbehandlingen og ikke senere kan brukes som ugyldighetsgrunn. Det er også et poeng at idrettens voldgiftsdomstoler på et overordnet plan har blitt godkjent som tilstrekkelig uavhengige.¹⁷⁴ Det må derfor i en dopingsak foreligge konkrete feil som ikke har gått tapt etter voldgiftsloven § 15 for at dette alternativet skal være aktuelt.

For foreningsvedtakets del vil alternativet om «saksbehandlingen har vært forsvarlig» være aktuelt. Alternativet omfatter vedtektsbestemte krav.

5.4.4 Uriktig tolking av en regel

Spørsmålet er her om en utøver kan basere et ugyldighetssøksmål på at meningsinnholdet i dopingreglementet er tolket feil.

For voldgiftsdommenes del kan dette besvares benektende. Den helt klare hovedregel ved voldgift er at feil materiell rettsanvendelse ikke er omfattet.¹⁷⁵

For foreningsvedtakenes del er svaret motsatt. En prøving av «hjemmel i gyldig vedtektsbestemmelse» omfatter også tolking av vedtektsbestemmelsen.¹⁷⁶ Det betyr for eksempel at domstolene kan prøve om forståelsen av uttrykket «forbudt stoff» i NIFs lov § 12-3 (1) er forsvarlig.

5.4.5 Uriktig subsumsjon

¹⁷³ Berg (2006) s. 321

¹⁷⁴ Mutu and Pechstein v. Switzerland

¹⁷⁵ Svært grove feil kan henføres under ordre public, men vil neppe være aktuelt

¹⁷⁶ Woxholth (2008) s. 528

Dersom ugyldighetssøksmålet er begrunnet med at regelen for så vidt er riktig forstått, men at subsumsjonen er gal, vil overprøving av en voldgiftsdom klart nok ikke være aktuelt.

I utgangspunktet er svaret det samme for foreningsvedtakenes del, jf. uttalelsen i Rt. 1979 s. 468 om at den «skjønnsmessige avgjørelse» ikke er omfattet. I teorien er det åpnet for at unntak kan gjøres dersom vedtaket har «inngripende følger»,¹⁷⁷ men med den vidtgående anerkjennelsen av WADC, bla. gjenspeilet i ratifisering av UNESCOs antidopingkonvensjon av 2005, spørres det om ikke domstolene vil vike fra å gripe inn i subsumsjonsspørsmål. Tendenser til lignende argumentasjon finnes i Pechstein v. ISU pkt. 63, der det faktum at Tyskland hadde anerkjent WADC gjennom UNESCO-konvensjon ble fremhevet som et argument mot underkjenning av voldgiftsklausulen som Pechstein anfektet.

5.4.6 Feil faktum

Spørsmålet her er om et ugyldighetssøksmål kan baseres på at det faktum som ligger til grunn for avgjørelsen er feil.

For voldgiftsdommer vil voldgiftsloven § 43 første ledd bokstav e om «saksbehandlingsfeil» være aktuell. Det følger av forarbeidene¹⁷⁸ at alternativet også omfatter de grunnene som etter tvistemålsloven § 407 nr. 1 til 6 kunne gi grunnlag for gjenopptakelse av alminnelige dommer. Tvistemålsloven § 407 nr. 6 ga anvisning på at «ny kjendsgjerning» eller «nyt bevis» kunne lede til gjenopptakelse. Særlig interessant er det at praksis knyttet til tvistemålsloven § 407 nr. 6 viser at alternativet også omfatter «nye analysemetoder, f.eks. DNA-tester».¹⁷⁹ Dette kan være et aktuelt alternativ for dopingsaker, der striden av og til er knyttet til hvordan et prøveresultat skal forstås. Et eksempel er Tysse-saken, der eksperter var uenige om en prøve ga uttrykk for bloddoping eller ei.¹⁸⁰ Uenigheten var knyttet til analysemetoden. Dersom nye analysemetoder kan kaste nytt lys over saken, kan overprøving være aktuelt. Utfordringen vil imidlertid ligge i å påvise at det dreier seg om *ny* teknisk viten, ikke bare uenighet om den opprinnelige bevisvurdering. Sistnevnte kan ikke overprøves.

For foreningsvedtakenes del er det klart at feil faktum hører til de ugyldighetsgrunner som kan føre til overprøving. Dersom det ikke fremstår som klart at faktum er feil, må det likevel antas at domstolene vil avstå fra overprøving.¹⁸¹

¹⁷⁷ Woxholth (2016) s. 528

¹⁷⁸ NOU 2001:33 pkt. 8.11

¹⁷⁹ Norsk Lovkommentar note 1680

¹⁸⁰ Støstad (2011)

¹⁸¹ Woxholth (2008) s. 533

5.5 Oppsummering

Drøftelsene ovenfor viser at selvdømmeklausuler og voldgiftsklausuler er like i den forstand at det ikke gjelder noen formkrav for klausulene, og at det sentrale tolkingsspørsmål i begge tilfeller er om klausulene direkte eller indirekte gir uttrykk for at avgjørelsen skal være «endelig». Når det gjelder kravet til vedtakelse av klausulene, er det muligens en teoretisk forskjell ettersom en voldgiftsklausul betraktes som et avkall på domstolsbehandling etter EMK art. 6 nr. 1, mens en selvdømmeklausul ikke gjør det. I praksis blir det likevel ingen forskjell på idrettens område, ettersom WADC art. 8.1 slår fast at både foreningsdomstolene og voldgiftsdomstolene i dopingsaker må oppfylle kravene i EMK art. 6 nr. 1, samtidig som EMD nylig har slått fast at tvungen voldgift i dopingsaker er tillatt så lenge kravene i EMK art. 6 nr. 1 er oppfylt. Resultatet blir dermed at både voldgifts- og selvdømmeklausuler i dopingsaker må anses som vedtatt ved innmelding i en forening med vedtekter som angir ordningene, enten ordningene er tvungne eller ei.

Hvor betydningsfullt det er om en selvdømmeklausul (forstått som en avtale om at foreningsvedtak ikke skal kunne overprøves av domstolene) er vedtatt eller ei, kan imidlertid diskuteres. Skulle en komme til at den ikke er vedtatt, vil domstolenes prøvelsesrett bare være påvirket av den alminnelige prøvelsesretten overfor foreningsvedtak. I praksis viser det seg at denne er sammenfallende med prøvelsesretten overfor foreningsvedtak med selvdømmeklausul.

En gyldig voldgiftsklausul får større konsekvenser for domstolenes prøvelsesrett. Sammenlignet med foreningsvedtakene, er den største forskjellen at feil materiell rettsanvendelse ikke hører til ugyldighetsgrunnene etter voldgiftsloven. Teoretisk sett er det trolig også vanskeligere å vinne frem med en påstand om at en reaksjon er uproporsjonal eller lignende, men i praksis er det usikkert hvor aktuelt et slikt alternativ uansett vil være.

Litteraturliste

Litteratur

Bøker og artikler

Aall, Jørgen. *Rettsstat og menneskerettigheter*, 3. utg., Bergen: Fagbokforlaget, 2011

Aall, Jørgen. «Norske og internasjonale krav til domstolenes uavhengighet», i *Dommernes uavhengighet: den norske dommerforening 100 år*, Nils Asbjørn Engstad (red.), Astrid Lærdal Frøseth (red.), Bård Tønder (red.), Bergen: Fagbokforlaget, 2012, s. 51-78

Andersen, Kjell V. «Selvdømme, strafforfølgning og straff», i *Idrett og juss*, Gunnar-Martin Kjenner (red.), 4. utg., Oslo: Universitetsforlaget, 2012, s. 274-292

Berg, Borgar Høgetveit (red.). *Voldgiftsloven med kommentarer*, Oslo: Gyldendal, 2006

Boesen, Mads Quist. «Sportens tvisteløsningssystemer», i *Dansk og international sportsret*, Evald, Jens, Mads Quist Boesen, Nis Jul Clausen mfl., 2. utg., København: Jurist – og Økonomforbundets Forlag, 2017, s. 125 - 163

Evald, Jens, Mads Quist Boesen, Nis Jul Clausen mfl. *Dansk og international sportsret*, 2. utg., København: Jurist – og Økonomforbundets Forlag, 2017

Hov, Jo. «Selvdømme i foreningsforhold», i *Tidsskrift for Rettsvitenskap* 1982, s. 181-276

Jensen, Karianne Fagerlund. *Selvdømme, voldgifts – og domstolsbehandling av tvister innen idretten*, Institutt for offentlig retts skriftserie nr. 1, 2000

Lindholm, Johan. *Doping, idrottslig fusk eller rettslig angelägenhet?*, Stockholm: Liber, 2013

Lindholm, Johan. «Pechstein: från Lausanne till Strasbourg», i *Idrottsjuridisk skriftserie nr. 21*, Krister Malmsten (red.), Stockholm, 2016, s. 105-121

Lund, Ketil, Andreas Motzfeldt Kravik og Marinna Nergaard Magnus, «Dommeruavhengighet og tillit til domstolene i Russland», i *Dommernes uavhengighet: den*

norske dommerforening 100 år, Nils Asbjørn Engstad (red.), Astrid Lærdal Frøseth (red.), Bård Tønder (red.), Bergen: Fagbokforlaget, 2012, s. 375-396

Robberstad, Anne. *Sivilprosess*, 2. utg., Bergen: Fagbokforlaget, 2012

Schei, Tore. «Domstolenes og dommernes uavhengighet og forholdet til de øvrige statsmakter», i *Dommernes uavhengighet: den norske dommerforening 100 år*, Nils Asbjørn Engstad (red.), Astrid Lærdal Frøseth (red.), Bård Tønder (red.) Bergen: Fagbokforlaget, 2012, s. 15-38

Solvang (b), Trond, Nina Lauber-Thommesen. “CAS 2017/A/5015, International Ski Federation (FIS) v. Therese Johaug & The Norwegian Olympic and Paralympic Committee and Confederation of Sports (NIF), & CAS 2017/A/5110, Therese Johaug v. The Norwegian Olympic and Paralympic Committee and Confederation of Sports (NIF), Award of 21 August 2017”, under publisering i *Yearbook for International Sports Arbitration (YISA)*, 2018

Thune, Henriette Hillestad. «Idrett og doping», i *Idrett og juss*, Gunnar-Martin Kjenner (red.), 4.utg., Oslo: Universitetsforlaget, 2012, s. 250-273

Thune, Henriette Hillestad. «Idrett og menneskerettigheter», i *Idrett og juss*, Gunnar-Martin Kjenner (red.), 4. utg., Oslo: Universitetsforlaget, 2012, s. 387-409

Tronvik, Harald. «Idrettens organisasjonsstruktur – nasjonalt og internasjonalt», i *Idrett og juss*, Gunnar-Martin Kjenner (red.), 4. utg., Oslo: Universitetsforlaget, 2012, s. 25-47

Woxholth, Geir. *Foreningsrett – med samvirkeloven*, 3. utg., Oslo: Gyldendal, 2008

Woxholth, Geir. *Voldgift*, Oslo: Gyldendal, 2013

Nettdokumenter og nettartikler

American Arbitration Association. *AAA-ICDR Sports Industry Dispute Resolution* (udatert), <http://go.adr.org/sports-dispute-resolution.html> [sjekket 23.11.2018]

Brønnøysundregistrene. *Hva er en forening?* (2017), <https://www.brreg.no/lag-og-foreninger/hva-er-en-forening/> [sjekket 23.11.2018]

CAS. *Adresses and contacts* (udatert), <http://www.tas-cas.org/en/general-information/addresses-and-contacts.html> [sjekket 23.11.2018]

Cisneros, Ben. *Sports arbitration revisited PT 1: Mutu and Pechstein V Switzerland* (2018), <http://www.keepcalmtalklaw.co.uk/sports-arbitration-revisited-pt-i-mutu-and-pechstein-v-switzerland/> [sjekket 23.11.2018]

Lødrup, Caroline Christine. *Saksbehandling av dopingsaker i nasjonale og internasjonale organer – med hovedfokus på utøvers rettssikkerhet* (2018), <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/64318/220.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [sjekket 23.11.2018]

Norsk Lovkommentar [ukjent forfatter], *Kommentar til tvistemålsloven [opphevet]*, <https://min.rechtsdata.no/#/Dokument/gL19150813z2D6z2EK27?noteid=gN19150813z2D6z2E1681,gN19150813z2D6z2E1680>, note 1680 [sjekket 23.11.2018]

Kaufmann-Kohler, Gabrielle, Antonio Rigozzi, Giorgio Malinverni, *Legal Opinion on the Conformity of Certain Provisions of the Draft World Anti-Doping Code with Commonly Accepted Principles of International Law*. (2003), <https://www.wada-ama.org/en/resources/legal/conformity-with-international-law> [sjekket 22.11.2018]

Rigozzi, Antonio, William McAuliffe, *Sports Arbitration*. (2013), https://www.researchgate.net/publication/283896214_Sports_Arbitration [sjekket 22.11.2018]

Rouiller, Claude. *Legal opinion on whether Article 10.2 of the World Anti-Doping Code is compatible with the Fundamental Principles of Swiss Domestic Law*. (2005), <https://www.wada-ama.org/en/resources/legal/article-102-of-the-wadc-and-swiss-law> [sjekket 22.11.2018]

Selliaas, Andreas. *Johaugs advokat: -Vurderer anke til sveitsisk høyesterett*. (2017), <https://www.nettavisen.no/sport/vintersport/johaugs-advokat---vurderer-anke-til-sveitsisk-hoyesterett/3423365866.html> [sjekket 23.11.2018]

Strøm, Ole Kristian, Camilla Vesteng. *Sundby om å være i CAS: - Du sitter der og føler at du har begått et drap*. (2017), <https://www.vg.no/sport/langrenn/i/xo7mQ/sundby-om-aa-vaere-i-cas-du-sitter-der-og-foeler-at-du-har-begaatt-et-drap> [sjekket 23.11.2018]

Støstad, Mads Nyborg, Kim Peder Rismyhr. *Ville aldri rapportert positiv prøve om vi ikke var 100 prosent sikre*. (2011), <https://www.nrk.no/sport/labsjefen---tysse-provene-riktige-1.7459857> [sjekket 23.11.2018]

WADA, *Who we are* (udatert), <https://www.wada-ama.org/en/who-we-are> [sjekket 23.11.2018]

Norske rettskilder

Lover

1814	Kongeriket Norges Grunnlov 17. mai 1814
1915	Lov 13. august 1915 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven) [opphevet]
1992	Lov 26. juni 1992 om tvangsfullbyrdelse (tvangsfullbyrdelsesloven)
1999	Lov 21. mai 1999 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettslov)
2004	Lov 14. mai 2004 om voldgift (voldgiftsloven)
2005	Lov 17. juni 2005 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)
2005	Lov 20. juni 2005 nr. 28 om straff (straffeloven)

Forarbeider

NOU 2001: 33	Voldgift
--------------	----------

Rettspraksis

Rt. 1899 s. 169
Rt. 1914 s. 649
Rt. 1914 s. 1004
Rt. 1928 s. 1195
Rt. 1929 s. 552
Rt. 1977 s. 1207
Rt. 1979 s. 468
Rt. 1985 s. 239
Rt. 1989 s. 773
Rt. 1995 s. 1111
Rt. 1998 s. 607
Rt. 1999 s. 1532
Rt. 2004 s. 1613

LE-1985-422

Gulating lagmannsretts kjennelse 16. oktober 1987 (sak nr. 29/1986)

LB-1996-2903

LB-2001-3808

RG-1983-167

TOSLO-2014-33300

Internasjonale rettskilder

Rettspraksis

Affaire Mutu et Pechstein c. Suisse (Mutu and Pechstein v. Switzerland), 40575/10 og 67474/10, 2.10.2018

Traktater

UNESCO-konvensjonen

The International Convention against Doping in Sport,
19. oktober 2005

Utenlandske rettskilder

Lover

Lov nr. 181 af 25/05/1972 [opphevet] - [Danmark]

Rettspraksis

Gundel v. FEI, The Swiss Federal Tribunal (FT), 4.P/217/1992 [Sveits]

Pechstein v. ISU, Bundesgerichtshof, KZR 6/15, 7 juni 2016 [Tyskland]. Engelsk oversettelse hentet fra: http://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/Pechstein_ISU_translation_ENG_final.pdf

U.1999.829H, 1999, [Danmark]

Private organisasjoners regelverk

Antidoping Norge (ADNO). (udatert) *Vedtekter – stiftelsen Antidoping Norge*. <https://antidoping.no/om-antidoping-norge/vedtekter/> [sjekket 23.11.2018]

Court of Arbitration for Sport (CAS). (2017) *Code of Sports-related Arbitration* http://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/Code_2017_FINAL_en_.pdf [sjekket 23.11.2018]

Federal International de Ski (FIS). (2016) *FIS Anti-Doping Rules*. https://res.cloudinary.com/fis-production/image/upload/v1537429916/fis-prod/assets/FISanti-dopingrules2016updatejuly2016_English.pdf [sjekket 23.11.2018]

International Biathlon Union (IBU). (2018) *IBU Anti-Doping Rules*. <http://res.cloudinary.com/deltatre-spa-ibu/image/upload/gt8y6jprzp8pqrmgbbzt.pdf> [sjekket 23.11.2018]

International Olympic Committee (IOC). (2005) *Olympic Charter*. https://stillmed.olympic.org/Documents/olympic_charter_en.pdf [sjekket 23.11.2018]

Norges idrettsforbund (NIF). (udatert) *Kommentarutgave til NIFs lov*. <https://www.idrettsforbundet.no/globalassets/idrett/juss/juridiske-dokumenter/nifs-lov---kommentarutgave.pdf> [sjekket 23.11.2018]

Norges idrettsforbund (NIF). (2011) *Lovendringsforslag fra idrettsstyret*. Tilgjengelig ved henvendelse til NIF

Norges idrettsforbund (NIF). (2015) *Lovnorm for idrettslag*. <https://www.idrettsforbundet.no/idrettskretser/more-og-romsdal-idrettskrets/idrettslag/lovnorm-for-idrettslag/> [sjekket 23.11.2018]

Norges idrettsforbund (NIF). (udatert) *Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komités lov (NIFs lov)*. <https://www.idrettsforbundet.no/globalassets/idrett/juss/juridiske-dokumenter/nifs-lov.pdf> [sjekket 23.11.2018]

U.S. Anti-Doping Agency (USADA). (2014) *Protocol for Olympic and Paralympic Movement Testing*. https://www.usada.org/wp-content/uploads/USADA_protocol.pdf [sjekket 23.11.2018]

World Anti-Doping Agency (WADA). (2015) *World Anti Doping Code (WADC)*. https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/wada_anti-doping_code_2018_english_final.pdf [sjekket 23.11.2018]

Personlig meddelelse

Solvang (a), Trond, e-post, 19. november 2018